

Capitolul II. Oferta turistică

2.1. Evaluarea potențialului turistic

2.1.1. Localizare, delimitare, accesibilitate.

Județul Caraș-Severin dispune de o mare varietate de peisaje naturale datorită etajării formelor de relief de la nord la sud sau de la est la vest. Există un potențial turistic bogat și bine reprezentat atât în mediul urban, cât și în cel rural, ceea ce face ca această unitate administrativă să poată fi considerată o valoroasă destinație turistică la nivel intern și european.

Poziția geografică între: punctele extreme în Nord Ruschița – $45^{\circ} 40' 18''$, sud Berzasca $44^{\circ} 35' 12''$ latitudine nordică și în est – Bucova $22^{\circ} 42' 41''$, vest Socol $21^{\circ} 21' 18''$ longitudine estică.

Accesibilitatea turistică este conferită de următoarele căi de comunicație:

- Magistrala de cale ferată electrificată; București-Craiova-Caransebeș-Timișoara; în județ calea ferată are o lungime de 110 km. cu ecartament normal, densitate: 4 km/100 km² teritoriu, iar lungimea totală de cale ferată 344 km, din care linii electrificate 152 km; căi ferate în județ: Caransebeș-Băuțar, Caransebeș-Reșița, Reșița-Gătaia, Berzovia-Oravița-Jam, Oravița-Anina, Gătaia-Șoșdea-Buziaș.

Drumurile naționale:

Rețeaua de drumuri naționale din județul CARAȘ-SEVERIN utilizate pentru turism.

Tabel Nr. 1.

Nr. crt.	Denumirea drumului	Traseul drumului	Poziția kilometrică		Lungimea reală
			Origine	Destinație	
1.	DN 6	Limita Jud. MEHEDINȚI – Mehadia – Armeniș – Caransebeș – Sacu - Limita Jud. TIMIȘ Drum European E 70	370 + 275	477 + 675	108,254 Km
2.	DN 57	Limita Jud. MEHEDINȚI - Pojejena - Oravița - Limita Jud. TIMIȘ	63+600	177 + 250	114,964 Km
3.	DN 57A	Pojejena (DN 57) - Socol	0+000	25+530	26,530 Km
4.	DN 57B	Oravița (DN 57) - Bozovici - Iablașița - DN 6	0+000	97 + 668	97,879 Km
5.	DN 57C	DN 57 - Naidăș - Frontiera Iugoslavia	0+000	0 + 400	0,400 Km
6.	DN 58	Caransebeș (DN 6)-Reșița-Anina (DN 57B)	0+000	82+866	83,060 Km
7.	DN 58A	Limita Jud. TIMIȘ - Fârlug - Ezeriș - Soceni (DN 58)	19+000	41 + 382	22,044 Km
8.	DN-58B	Reșița (DN 58)- Bocșa - Berzovia - Măureni - Limita Jud. TIMIȘ	0+000	44+000	44,183 Km
9.	DN 67D	Limita Jud MEHEDINȚI - Băile Herculane - DN 6	89+700	108 + 390	19,790 Km
10.	DN 68	Caransebeș (DN 6)-Oțelu Roșu-Limita Jud. HUNEDOARA	0+000	45+000	45,262 Km
Lungimea totală a rețelei de drumuri naționale din județul CARAȘ-SEVERIN					558,366 Km

Rețeaua de drumuri județene din județul CARAȘ-SEVERIN utilizate pentru turism.

Tabel nr. 2.

Nr. crt.	Denumirea drumului	Traseul drumului	Poziția kilometrică		Lungimea reală
			Origine	Destinație	
1.	DN 571	Moldova Veche - Moldova Nouă - Știnăpări - Sasca Montanană – Slatina Nera – Macoviște – DN 57 (Ciuchici) Slatina Nera - Macoviște - DN 57 (Ciuchici)	0+000	47+400	48,400 Km
2.	DJ 571A	DN 57A (Gornea) - Sichevița - Zăsloane - Cârșie - Gârnici - DJ 571 (Moldovița)	0+000	25+000	25,000 Km
3.	DJ 571 B	DN 57B (Bozovici) - Dalboșeț - Bârz - Șopotu Nou - Cărbunari (DJ 571)	0+000	36+900	37,900 Km
4.	DJ 571C	Oravița (DN 57 km 151+800) - Ciclova Montana - Socolari - Potoc - Petrilova - Naidăș - Zlalița - Câmpia - Socol (DN 57A)	0+000	51+200	51,200 Km
5.	DJ 571 E	DN 57B (km 82+230) - Lăpușnicel	0+000	2+100	2,100 Km
6.	DJ 571 F	DN 57B (Prilipeț) - Eftimie Murgu	0+000	8+000	8,000 Km
7.	DJ 571G	DJ 571 B (km 2+200) - Bănia - Gârbovăț - Dalboșeț – Lăpușnicu Mare	0+000	18+500	19,500 Km

8.	DJ S71J	Oravița - Ciclova Montana - Ciclova Română	0+000	8+200	8,200 Km
9.	DJ 571K	Potoc (DJ 571 C km 14+000) - Cheile Nerei	0+000	4+500	5.500 Km
10.	DJ 572	Comorâște - Forotic - Brezov - Surducu Mare - Dodi - Tirol - Fizeș - Berzovia - Vermeș - Izgar - Limita Jud Timiș	0+000	55+700	56.700 Km
11.	DJ 572B	Marila - Anina - Steierdorf	0+000	7+200	7,200 Km
12.	DJ 573	Oravița - Răchitova - Blădișoru de Jos - Halta Lișava - Ciudanovița - DJ581(Jitin)	0+000	32+000	32,000 Km
13.	DJ 573A	Nicolinț (DN 57) - Rosova Nouă - Rusova Veche - Berliște - Milcoveni - Iam - Ciortea - Vrani - Mercina - Greoni (DN 57)	0+000	33+000	33.000 Km
14.	DJ 573B	DJ 573A (km 29+000) - Vărădia	0+000	2+000	2,000 Km
15.	DJ 573C	DN 57B (km 0+550) - Oravița - DN 57B (km 5+600)	0+000	5+600	5,600 Km
16.	DJ 573D	Răcășdia (DN 57 km 145+700) - Vrăniș - Iertof - Vrani (DJ 573A km 22+600)	0+000	10+800	10.800 Km
17.	DJ 581	Reșița (DN 58) - Lupac - Goruia - Giurgiova - Tievaniu Mare -Grădinari	0+000	39+000	39,000 Km
18.	DJ 581A	DN 58 (km 56+230) - Carașova - DJ 581 (Cântar)	0+000	6+200	6,200 Km
19.	DJ 582	Reșița (DN 58) - Cuptoare - Gărâna - Brebu Nou - Slatina Timiș (DJ	0+000	60+000	60,000 Km
20.	DJ 582A	Reșița (DJ 582) - Tâmovă	0+000	12+000	12.000 Km
21.	DJ 582B	Reșița (DJ 582A km 0+200) - Stațiunea Secu (DC 92)	0+000	11+500	12500 Km
22.	DJ 582C	Reșița (DJ 582) - Anina (DN 58)	0+000	32+000	32,000 Km
23.	DJ 582D	Văliug - Crivaia - Vila Klaus	0+000	8+000	8.000 Km
24.	DJ 582E	Prislop (DJ 582 km 30+300) - Stațiunea Semenic	0+000	9+000	9.000 Km
25.	DJ 582F	Anina (DJ 582C km 30+900) - Stațiunea Mărghitaș	0+000	3+900	3.900 Km
26.	DJ 583	Ezeriș (DN58)-Bocșa(DN58B)	0+000	10+000	10,000 Km
27.	DJ 585	Doclin (DJ 572) - Biniș - Bocșa - Ramna - Valeapai - Limita Jud Timiș (Duleu)	0+000	36+200	36,200 Km
28.	DJ 586	Bocșa - DJ 581 (Ocna de Fier)	0+000	18+000	18,000 Km
29.	DJ 586A	DJ 586 - Dognecea - DJ 581 (Săcășeni)	0+000	23+000	23,000 Km
30.	DJ 587	Păltiniș (DN 58) - Rugi - Ohabia - Delinești - Apadia - Brebu - Zorlențu Mare - Dezești - Fârlug - Valea Mare - Duleu (DJ 585)	0+000	40+200	40,200 Km
31.	DJ 608	Plugova (DN 6) - Globurău - Costișa - Borugi - Cornereva - Gruni -Arsuri - Obița - Rusca - Teregova - Luncavița - Mehadica - Cuptoare -Crușovăț (DN 6)	0+000	66+000	66,000 Km
32.	DJ 608A	Caransebeș (DN 6) - Zervești - Turnu Ruieni - Borlova - Stațiunea Muntele Mic	0+000	37+000	37,000 Km
33.	DJ 608B	Căvâran (DN 6) - Mâtnicu Mare - Copăcele - Ohaba Mâtnic - Zorlencior - Zorlențu Mare (DJ 587)	0+000	28+000	28,000 Km

34.	DJ 608C	Slatina Timiș - Buceșnița - Petroșnița - Valea Timișului - Bolvașnița - Vârciorova	0+000	21+000	21,000 Km
35.	DJ 608D	Gara Herculane (DN 6 km 381 + 150) - Băile Herculane (DN 67 D km 103+000)	0+000	5+400	5,400 Km
36.	DJ 608E	DN 67D - DJ 608D (Băile Herculane)	0+000	0+800	0,800 Km
37.	DJ 680A	Sacu (DN 6 km 474+525) - Tincova - Peștera - Maciova - Ciuta - Obreja (DN 68)	0+000	18+800	19,800 Km
38.	DJ 683	Zăvoi (DN 68) - Măru - Poiana Mărului	0+000	22+000	22,000 Km
39.	DJ 684	Limita Jud. Timiș (Ruschița) - Rusca Montană - Voislova (DN 68)	36+800	59+200	22,400 Km
40.	DJ 684A	DN 68 (km 30+066) - Marga	0+000	4+000	4,000 Km
Lungimea totală a rețelei de drumuri județene din județul CARAȘ-SEVERIN					883,500 Km

Drumuri comunale care fac posibil accesul spre stațiuni turistice:

- DC 26 – DJ 582 (km 33,5) – Gărâna – 0,5 km.
- DC 92 Stațiunea Secu (DJ 582 B) – Văliug (DJ 582) – 19km.

Lungimea totală a rețelei de drumuri comunale - 501 km.

Rețeaua drumurilor de utilitate privată deschise circulației publice din județul Caraș-Severin care fac posibil accesul spre stațiuni și obiective turistice.

Tabel nr. 3.

Nr. crt.	Denumirea drumului	Traseul drumului	Poziția kilometrică		Proprietarul drumului
			Început	Sfârșit	
1.	DP 3	DJ 585 - Ramna - Cabana Stejaru - Bocșa - DN 58B	0+000	25+000	Romsilva
2.	DP 5	Vila Klaus (Dc 96) - Canton Coșava - Borlovenii Vechi (Dc 38)	0+000	33+000	Romsilva
3.	DP 6	Trei Ape (DJ 582) - Teregova (DJ 608)	0+000	17+000	Romsilva
4.	DP 9	Vila Klaus (Dc 96) - Jervan - Lacul Buhui - Anina	0+000	23+000	Romsilva
5.	DP 14	Cheile Nerei - Ochiul Beiului	0+000	5+000	Romsilva
6.	DP 15	Sasca Montană - Mănăstirea Nera	0+000	3+000	Consiliul local
7.	DP 16	Borlova - Fântâna Voinei - Stațiunea Muntele	0+000 4+000	4+000 14+000	Consiliul local

		Mic			
8.	DP 21	Ciclova Montană (DJ 571 J)- Mănăstirea Călugăra – Canton Poiana Iulia (DN 57B)	0+000	6+000	Consiliul local

Totalul de drumuri de utilitate privată deschise circulației publice 258,600 Km.

Acest județ are o **suprafață** de 8520 km², (3,6 % din suprafața țării), ocupând locul 3 pe țară și o populație de 330985 locuitori (2006), (1,5 % din cea a țării, cu o densitate a populației de 39 loc./km²).

2.1.2. Populația.

Structura pe medii de locuire arată că populația urbană deține 186943 locuitori (54,9%), iar populația rurală 144042 locuitori (45,1%).

Populația stabilă a județului Caraș-Severin

Tabel nr. 4.

	1990	2000	2003	2004	2005	2006
Populația masculină	2002566	172256	162632	162079	161656	161001
Populația feminină	200669	180953	171228	170609	170220	169516
Total	403235	353209	333860	332688	331876	330517

Sursa: Anuarul statistic al județului Caraș-Severin. Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, Reșița.

Mișcarea naturală a populației total județ și pe medii

Tabel nr. 5.

Anul	1990	2000	2003	2004	2005	2006
Urban	872	- 110	- 260	- 171	- 242	- 138
Rural	- 143	- 1337	- 1319	- 1268	- 1557	- 1372
Total	- 1015	- 1227	- 1059	- 1097	- 1315	- 1234

Sursa: Anuarul statistic al județului Caraș-Severin. Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, Reșița.

Populația stabilă pe medii și sexe în județul Caraș-Severin – 2006

Tabel nr. 6.

	Total județ	Urban	Rural	Urban (%)	Rural (%)
Populația masculină	161001	90368	70633	56,1	43,9
Populația feminină	169516	96575	72941	57,0	43,0
Total	330517	186943	143574	56,6	43,4

Sursa: Anuarul statistic al județului Caraș-Severin. Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, Reșița.

Structura populației pe naționalități: români 294051, rromi 7914, croați 6273, germani 6149, sârbi 6082, ucraineni 3526, cehi 2479, slovaci 340.

Structura profesională a populației:

Pe teritoriul comunei Vrșac trăiesc 54 396 de locuitori. Majoritatea locuitorilor sunt de etnie sârbă 39 418 (72,5 %), urmează etnicii români în număr de 5913 (10,8%) și locuitori de etnie maghiară 2619 (4,8 %).

Structura administrativă este dată: 2 municipii, din care unul este reședință de județ, 6 orașe, 69 de comune și 287 de sate, din care 6 aparțin de municipii și orașe.

2.1.3. Coridoare de transport europene

Județul Caraș-Severin și zona Vârșeț se află așezate la intersecția mai multor coridoare de transport europene.

- Coridorul IV – un coridor rutier și feroviar care face legătura dintre Germania în vest și Europa de sud-est: Nădlac – Arad – Timișoara – Caransebeș – Orșova;
- Coridorul VII – Dunărea – coridor fluvial;
- Coridorul X – coridor rutier: ce leagă Salonicul de Budapesta.

2.1.4. Aeroportul din Timișoara și Caransebeș

Aeroportul internațional Traian Vuia, Timișoara

Aeroportul, care este amplasat la Timișoara, în vestul României, este cel de-al doilea aeroport aglomerat din țară din punct de vedere al traficului aerian și se află la circa

12 km nord-est de centrul oraşului Timișoara. Aeroportul este în proprietatea statului și funcționează sub coordonarea SN Aeroportul Internațional Timișoara și dispune de o singură pistă de rulare de 3.500 metri și are capacitate de depozitare a unor aparate de zbor de mare capacitate. Denumit anterior Aeroportul Giarmata, el a fost redenumit în 2004.

În 2005 aeroportul a înregistrat 512.000 pasageri. Aeroportul a cunoscut o creștere a numărului de pasageri de aproximativ 25% pe an cu o estimare de creștere până la 650.000 pasageri în 2006. Aeroportul este principalul punct de legătură pentru Carpatair, o companie de transport aerian importantă pe plan intern și regional. Companiile aeriene care utilizează aeroportul sunt următoarele:

- Alitalia spre Milano;
- Alpi Eagles spre Veneția;
- Austrian Airlines având curse spre Viena;
- Carpatair deservind: Ancona, Bacău, Bergamo, Bolonia, Bucuresti, Budapesta, Chisinău, Cluj-Napoca, Constanța, Craiova, Düsseldorf, Florența, Frankfurt, Iasi, Lviv, Munchen, Napoli, Oradea, Paris, Roma, Satu Mare, Sibiu, Stuttgart, Suceava, Târgu Mures, Turin, Veneția și Verona;
- Lufthansa spre Munchen;
- On Air având curse spre Pescara;
- Malev Hungarian Airlines spre Budapesta;
- MyAir spre Milano și Veneția;
- TAROM având curse spre București.

Un nou terminal pentru Carpatair, ridicându-se la un cost de 50 milioane Euro, este prevăzut ca făcând parte din programul de modernizare a aeroportului.

Tabel nr. 7.

Oraș	Vamă	Pasageri	Lungime pistă
Caransebeș	Nu	73 (2005)	6500
Timișoara Traian Vuia	Da	608.212 (2006)	11400

Sursa: Ghidul aeroporturilor mondiale

2.2. Resursele turistice naturale

Județul Caraș-Severin se află în partea *de* sud-vest a țării și se învecinează cu județele Timiș (în nord-vest), Hunedoara (în nord-est), Gorj (în est) și Mehedinți (în sud-est); spre sud și vest, teritoriul județului se întinde până la Dunăre, care formează, în această parte, granița cu Republica Serbia pe o suprafață de 8 514 km (3,6% din suprafața țării). Județul Caraș-Severin ocupă locul al treilea între județele țării.

Relieful se caracterizează printr-o mare varietate — munți (65,4%), depresiuni (16,5%), dealuri (10,8%) și câmpii (7,3%). *Munții* sunt reprezentați prin *Munții Banatului*, ce aparțin Carpaților Occidentali, prin munții *Țarcu*, *Godeanu* și *Cernei* din cadrul Carpaților Meridionali. În culoarul Timiș - Cerna, cu ramificație pe valea Bistrei, care marchează limita dintre Carpații Meridionali și cei Occidentali, râurile Timiș, Cerna, Belareca, Mehadica și Bistra au creat un sistem de terase bine dezvoltate ce au devenit intens umanizate.

Relieful are altitudini ce cresc de la vest spre est (masivul Țarcu- Godeanu cuprinde înălțimi între 1 600—2 200 m, față de grupul Semenice, Aninei, Almăj. Dognecea și Locvei cu altitudini variind între 600 —1 400 m). Din punct de vedere petrografic ne aflăm în prezența unui mozaic de roci — o sinteza din acest punct de vedere a alcătuirii întregului lanț carpatin.

Aspectul actual al reliefului este influențat de tectonică și structură, de rezistența la eroziune a diverselor tipuri de roci și de existența suprafețelor de eroziune. Cea mai importantă particularitate geomorfologică a Munților Banatului o constituie, desigur, prezența reliefului carstic — masa de calcar jurasic și cretacic având o largă dezvoltare de-a lungul unei fâșii ce se întinde de la Reșița și până la Dunăre.

Munții Banatului, care se înscriu aproape în întregime în limitele județului, apar delimitați de zone joase, care îi dau aspectul unui bloc montan unitar, cu altitudini medii ce se mențin între 600—800 m.

Munții Almăjului se află în partea sud-estică a județului însoțind Defileul Dunării. Aceștia sunt dominați de culmea Svinecei, cu vârful Svinecea Mare (1 224 m). Pe latura dinspre fluviu sunt deosebit de fragmentați și au aspect de munți sălbatici. Râurile Sirinia,

Putna și Rudăria au creat chei spectaculoase.

Munții Aninei Reprezintă regiunea cu cea mai dezvoltată suprafață calcaroasă din Munții Banatului, un adevărat „muzeu natural” în care întreaga gamă de fenomene și forme carstice este oferită turiștilor în toată varietatea și grandoarea ei. Apele Nerei, Carasului, Minișului, Buhuiului și Gârliștei au creat chei sălbatice. *Obiective interesante:* peșterile Comarnic, Popovăț, Buhui, Mărghitaș, Plopa, lacul Ochiul Beiului, cascadele Beușniței, cheile Nerei, Minișului, Gârliștei, Carasului, Baza de cazare: Anina (hotel, motel, cabane), Mărghitaș (motel).

Munții Cernei prezintă culmi prelungi cu altitudini cuprinse între 1 000 - 1 200 m, atingând 1 923 m în Vârful Dobrii. Între culmea principală și cea secundară se află Depresiunea Cornereva. Varietatea peisagistică este dată de șisturi cristaline, conglomerate și formațiuni calcaroase. Valea Cernei este de un pitoresc și o sălbăcie aparte.

Munții Dognecei sunt alcătuiți din șisturi cristaline aparținând domeniului getic, străpunse de banatite. Munții sunt bine împăduriți, ușor accesibili. În zona minieră Bocșa-Ocna de Fier-Dognecea au fost descoperite pentru prima dată în lume (locus tipicus) mineralele ludwigit (1874), dogneceait (1884), warthait (1923). Colecția de mineralogie estetică (vezi **Ocna de Fier**). Baza de cazare: Bocșa (motel și cabană).

Munții Godeanu sunt alcătuiți din șisturi cristaline care au conservat relieful glaciatic; o largă desfășurare a culmilor netede, cu aspect de plaiuri întinse. Altitudinea maximă — Vârful Gugu (2 291 m). Traseele în Munții Godeanu se fac în joncțiune cu cele din Munții Țarcu sau cu plecare din valea Cernei (Băile Herculane) ca și din localitățile culoarului Timiș — Cerna.

Munții Poiana Ruscă Constituie un adevărat bloc de șisturi cristaline, cu intercalații de calcare cristaline (marmură de Ruschița, de calitate superioară). Altitudinile maxime: Vârful Padeș (1 374 m) și Vârful Rusca (1 355 m), Văile sunt adânci, înguste, în unele locuri cu aspect de chei.

Munții Semenic prezintă cel mai înalt grad de masivitate din arealul Munților Banatului și sunt alcătuiți, în cea mai mare parte, din șisturi cristaline. Altitudinile maxime sunt marcate de vârfurile cu aspect piramidal: Piatra Goznei (1 447 m) Semenic

(1 446 m), etc. În Munții Semenic se întâlnesc forme de relief de natură periglaciară (depresiuni de nivație, înșeuări, valuri de solifluxiune etc. Condiții optime pentru amenajarea pârtiilor de schi pentru toate categoriile de schiori. *Obiective interesante*: Baia Vulturilor (lac crionival), lacurile Trei Ape, Văliug, Breazova. Baze de cazare: stațiunile Semenic, Crivaia, Trei Ape, motelul Gărâna.

Munții Țarcu cei mai înalți din județul Caraș-Severin, având înălțimea maximă în Vârful Pietrii (2 192 m). Sunt alcătuiți din șisturi cristaline, granite și roci sedimentare. Păstrează urmele glaciațiunii cuaternare. Văile tributare Râului Mare și Bistrei îi fragmentează în mai multe culmi. Pentru Muntele Mic (1 802 m) baza de cazare este stațiunea Muntele Mic — drumeții și practicarea sporturilor de iarnă; căi de acces: potecile turistice ce pornesc de la Borlova sau stațiunea Poiara Mărului — telefericul, accesibil pe șoseaua modernizată Caransebeș — Borlova, iar de aici până la valea Craiului la stația de telescaun (30 km), urcând pe cel mai lung traseu de telescaun din țară (3,5 km).

Defileul Dunării de la Porțile de Fier este una dintre cele mai lungi și mai spectaculoase văi transversale din Europa și cea mai mare din Carpați. Calcarele care au generat peisaje unice, sectoarele de îngustări (Coronini, Cozla, Svinița, Cazanele Mari și Cazanele Mici) constituie elemente de mare valoare turistică. Relieful defileului este spectaculos: versanți abrupti, peisaj ruinos, sectoare cu bazine intens umanizate, alternând cu sectoarele de îngustare ce poartă numele de „clisuri”. În defileu, pe un substrat în cea mai mare parte calcaros, se întâlnește o floră submediteraneeană cu specii de origine ilirică, central-europeană, moesică - cărpinița (*Carpinus orientalis*) alunul turcesc (*Corylus colurna*), arțarul de Banat (*Acer monspesulanum*).

O mențiune aparte pentru Depresiunea Almăjului, o depresiune intra-montană, străjuită din toate părțile de culmi nu prea înalte și traversată longitudinal de Nera.

Spre vest zona muntoasă este flancată de un relief deluros unde pot fi delimitate dealurile Oraviței, Doclinului și Sacoș —Zăguzeni. În zona Dealurilor Vestice se întind mari bazine pomicole.

Treapta cea mai joasă de relief o formează câmpia care ocupa o suprafață restrânsă în cadrul Câmpiei Timișului, având următoarele subunități: câmpia Șipetului (între

Pogăniș și Bârzava), câmpia Moraviței (la sud de Bârzava) și câmpia Carasului, drenata de râul cu același nume.

Clima este continental-moderată, încadrându-se subtipului bănățean, cu nuanțe submediteraneene. Temperatura medie multianuală este cuprinsă între 10° și 11°C în zonele de câmpie, în Dealurile Vestice și Munții Dognecei și 9 —4°C în munții Poiana Rusca și Semenic, iar în munții Țarcu și Godeanu de 0°C. În luna ianuarie se înregistrează o medie a temperaturii de —1°C la Caransebeș, —2 și, respectiv, — 4°C în munții Semenic și Poiana Rusca; în zona cea mai înaltă — Țarcu— Godeanu — valorile variază între -6° și -8°C. Pentru luna iulie cifrele indică 22°C în zonele joase și 5°C în cele înalte. Minima absolută a fost de —32°C și s-a înregistrat la Caransebeș, în 1929, iar maxima absolută a fost de 41°C (Bocșa, 1950). Precipitațiile medii anuale cresc de la 700 - 800 mm în zonele coborâte, înregistrează până la 1 200 mm în munții Aninei, Semenic, Poiana Rusca, pentru ca în Țarcu și Godeanu să fie atinsă valoarea de 1100 mm. Vântul dominant este cel din vest și nord-vest, dispoziția reliefului muntos provocând modificări locale ale circulației atmosferice.

Hidrografia. Timișul, Bârzava, Carașul, Nera, Cerna și afluenții lor formează principalele artere hidrografice. *Timișul* — cel mai important dintre râurile bănățene (87 km) își colectează apele din cele mai reprezentative unități de relief ale Banatului. *Bârzava* își are obârșia pe versanții nord-vestici ai masivului Semenic; în cursul sau superior au fost amenajate lacurile artificiale: Văliug, Breazova și Secu. *Carașul* izvorăște din Munții Aninei — prin izbul Carasului — străbate trei zone distincte ca relief și structura, cea mai sălbatică dar și cea mai pitorească regiune fiind cea a calcarelor. *Nera* își aduna apele din Masivul Semenic (de sub Vf. Piatra Caznei), străbate Depresiunea Almăjului pentru a pătrunde apoi în sălbaticele sale chei.

Cerna își are obârșia pe versanții sud-vestici ai Munților Godeanu, pe aproape tot parcursul său de 84 km având caracterul de vale montana, în cursul său superior s-a amenajat lacul de acumulare Valea lui Iovan, parte din sistemul complex hidroenergetic Cerna — Motru — Tismana, *Dunărea* formează limita sudică a județului, pe o lungime de 60 km.

Specificul biogeografic al zonei Caraș-Severinului decurge din marea bogăție în elemente sudice, endemice pentru flora și fauna țării noastre, în această regiune își găsesc limita nordică a repartiției lor teritoriale numeroase elemente biogeografice care beneficiază de un substrat, în cea mai mare parte, calcaros și de un climat cu influențe mediteraneene. Fagul constituie specia principală care determină aspectul general al pădurilor și are o extindere altitudinală neobișnuit de largă. În Defileul Dunării, fagul se află la cea mai coborâtă altitudine din țară (52 m). Gorunul este bine reprezentat alcătuind arborele pur, alături de fag. Cerul, gârnița, teiul, stejarul pufos sunt, de asemenea, bine răspândite.

2.2.1. Structura fondului forestier al Județului Caraș-Severin.

Total: 326310 ha.

Suprafața acoperită cu pădure: 319572 ha.

Din care:

- păduri de rășinoase 35.668 ha. (11,16 %);
- păduri de foioase 283.904 ha. (88,84 %).

Terenuri care servesc nevoilor de producție silvică 1.024 ha din care:

- pentru hrana vânatului 975 ha;
- ape curgătoare 22 ha;
- ape stătătoare 3 ha;
- păstrării 13 ha;
- fazanerii 9 ha;
- centre fructe de pădure 1 ha;
- ateliere de împletituri 1 ha.

Prin bogăția și originalitatea ei, lumea animală este reprezentată printr-o multitudine de specii. Aici se întâlnește majoritatea speciilor de interes cinegetic. Rețeaua bogată de ape din zona analizată oferă condiții pentru pescuit: în Cerna, afluenții de pe dreapta Timișului, cele două Bistre, Bârzava Superioară, Carașul, Nera și lacurile de

acumulare.

Întinse teritorii de pe suprafața județului, de o valoare peisagistica specială, au fost declarate rezervații naturale.

2.2.2. Arbori ocrotiți, arbori seculari.

Tabel Nr. 8.

Localitatea	Denumire științifică	Denumirea populară	Amplasare
B.Herculane	Sequoia gigantea	arbore mamut	parc central
	Libocedrus decurrens	Libocedrus	Complex Hercules
	Criptomeria japonica	Criptomeria	Sera de fiori
	Taxus baccata	tisa	parc central
Caransebeș	Platanus acerifolia	platan	parc central
Sacu	Quercus Petraea	gorun	parc central
	Taxodium distichum	chiparos de balta	parc central
	Ginko biloba	arbore pagodelor	parc central
Ezeris	Sequoia gigantea	arbore mamut	parc Ezerisel
Naves	Sequoia gigantea	arbore mamut	canton Naves
Dognecea	Sequoia gigantea	arbore mamut	Gradina Ilenei
Reșița	Platanus acerifolia	platan	poarta 1 CSR
Beiul Sec	Sequoia gigantea	arbore mamut	fostul canton
	Sequoia gigantea	arbore mamut	fostul canton
	Sequoia gigantea	arbore mamut	fostul canton
Ramna	Pseudotsuga menziesii	duglas verde	canton Smida

Sursa: Ocoalele silvice din județ

2.2.3. Rezervații naturale, unele integrate în perimetrul parcurilor naționale sau în parcul natural.

Rezervația naturală „Bigăr” (175 ha) Situată în cheile Minișului (izbu-cul și cascadele Bigărului). *Izbucul Bigăr* este cel mai mare izvor carstic din Banat. Vezi Bozovici.

Rezervația naturală „Cheile Carașului” (1 029 ha) Obiectiv turistic major al carstului din Munții Banatului (peisaj carstic, rarități floristice și faunistice, numeroase peșteri), De la confluența cu apa Comarnicului, Carașul intra în sectorul cel mai sălbatic al cheilor, până la micul bazinet al Prolazului. Cursul Carașului în acest sector este foarte

sinuos, aflându-se cu peste 200 m sub nivelul general al platformei carstice. De la Prolaz până în apropiere de Carașova, cheile sunt străbătute de o potecă turistică, fiind de fapt sectorul de chei accesibil pentru turiști,

Rezervația naturală Cheile Gârliștei (517 ha) în chei, pe o lungime de 9 km, apare în relief carstic complex, de un pitoresc deosebit.

Rezervația naturală „Cheile Nerei-Beușnița” (4 837 ha) Cheile Nerei-cele mai lungi din țară (20 km) — sunt de o sălbăticie și de un farmec deosebit, aici, ca de altfel și în bazinul Beușniței, pe un substrat calcaros întâlnindu-se specii de plante de origine mediteraneană, balcanică, euro-asiatică, atlantică formând asociații vegetale unice, în chei se află o succesiune de cleanțuri și cârșii, mici bazine, abrupturi calcaroase ce constituie elemente de mare atracție turistică. Dintre elementele spectaculoase ale carstului amintim: lacurile Dracului și Ochiul Beiului, cele trei cascade ale Beușniței pe tuf calcaros, peșteri și izbucuri.

Rezervația naturală „Domogled” (5 991 ha). Cea mai veche rezervație naturală din județ (1932). Caracteristică este bogăția de plante sudice-peste 80 de plante endemice, arbori și arbuști ca: liliac, alun turcesc, cărpiniță, pin negru, tisă. Fauna este tot atât de variată: scorpion, vipera cu corn, broasca țestoasă de uscat, peste 1 328 specii de lepidoptere. În anii din urmă rezervația a fost extinsă până în Vârful lui Stan. Vezi **Băile Herculane**.

Rezervația naturală „Fânețele cu narcise din Valea Sebeșului” (40 ha). Vezi **Zervești**.

Rezervația naturală „Izvoarele Nerei” (6 261 ha) Ocupă versantul sudic al Masivului Semenic, la obârșiile Nerei și Nergăniței. Aici se întâlnesc cele mai compacte păduri de făgete din Europa. Vârsta arborilor depășește 350 de ani, iar înălțimea acestora este de peste 40 m. Vezi **Borlovenii Vechi**.

Rezervația naturală „Valea Ciclovei” (1 327 ha). Flora și vegetația se remarcă prin câteva specii de plante rare: ghimpele (*Ruscus aculeatus*), bujorul bănățean (*Paeonia romanica* var. *banatica*), tisă (*Taxus bacata*) și o mulțime de specii de orhidee. Peisajul este dominat de prezența reliefului carstic, cu abrupturi calcaroase, chei, peșteri, Vezi **Ciclova Montană**.

Rezervația naturală „Valea Mare”, de lângă Moldova Nouă (399,8 ha). Iedera aibă (*Daphne laureola*) își are aici limita nord-estică a arealului ei mediteranean.

2.2.4. Fonduri de vânătoare

Tabel nr. 9.

Fond de vânătoare					
Nr	Denumirea	Suprafața - ha	Amplasare	Administrator	Tip vânat
1	Tincova	8960	M-tii Poiana Rusca	I.C.A.S. Caransebeș	Vânat mare
2	Turnu Ruieni	8050	Muntele Mic	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
3	Borlova	8750	Muntele Mic	I.C.A.S. Caransebeș	Vânat mare
4	Varciorova	8350	Muntele Mic	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
5	Ilova	10200	M-tii Tarcu	A. J. V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
6	Golet	9200	M-tii Semenici	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
7	Poiana	6700	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
8	Păltiniș	8000	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
9	Delinești	9000	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
10	Brebu-Zorlenț	6900	Depr.Ezeris	A.J. V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mic
11	Mâtnic-Prisaca	7800	Depr.Ezeris	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mic
12	Sacu	8400	Vl. Timiș	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mic
13	Oțelu Roșu	16528	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
14	Măgura	9981	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
15	Poiana Mărului	17702	M-tii Tarcu	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
16	Măru	20789	M-tii Tarcu	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
17	Rusca Mont.	16600	M-tii Poiana Rusca	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
18	Bautari	13150	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
19	Marga	8700	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
20	Râul Lung	8800	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
21	Râul Alb	10200	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
22	Higeg	9700	M-tii Tarcu	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
23	Higigel	8250	M-tii Tarcu	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
24	Teregova	11000	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare
25	Slatins	8000	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caraș-Severin	Vânat mare

26	Belentin	8400	M-tii Semenici	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
27	Domașnea	15600	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
28	Comereva	14300	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
29	Polom	10000	M-tii Tarcu	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
30	Sfirdin	9400	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
31	Craiova	14700	M-tii Semenici	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
32	Valea Cernei	13510	M-tii Cernei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
33	Pecinișca	9037	M-tii Cernei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
34	Iardastita	11473	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
35	Bigar	9821	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
36	Sirinea	8369	M-tii Almăjului	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
37	Valea Berzasca	13867	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
38	VI. Liubcova	9007	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
39	Sichevita	7300	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
40	Moldova Noua	11540	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
41	Pojejena	7460	M-tii Locvei	Direcția Silvică Reșița	Vânat de baltă
42	Belobresca	7946	M-tii Locvei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat de baltă
43	Socol	9446	M-tii Locvei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat de baltă
44	Valea Bei	13588	M-tii Aninei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
45	Cheile Nerei	10777	M-tii Aninei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
46	Micos	10725	M-tii Aninei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mic
47	Cîrnecea	16489	Depr. Oravita	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mic
48	Jitin	8750	Depr.Oravita	A.J.V.P.S. Caras-Severin	Vânat mic
49	Oravița	7034	Depr.Oravita	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mic
50	Ilidia	11618	M-tii Aninei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mic
51	Iertof	11790	Depr.Oravita	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mic
52	Dumbrava	12900	Depr.Oravita	Direcția Silvică Reșița	Vânat mic
53	Vărădia	12519	Depr.Oravita	Direcția Silvică Reșița	Vânat mic
54	Buhui	13841	M-tii Aninei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
55	Steierdorf	11059	M-tii Aninei	A.J.V.P.S Caras-Severin	Vânat mare
56	Taria Poneasca	9480	M-tii Aninei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
57	Bozovici	8000	M-tii Aninei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare

58	Pătaș	13613	M-tii Semenici	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
59	Borloveni	9901	M-tii Semenici	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
60	Prigor	10983	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
61	Rudăria	9850	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
62	Bănia	10400	M-tii Almăjului	[A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
63	Dalboșeț	16777	M-tii Almăjului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
64	Văliugel	6605	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caras-Severin	Vânat mare
65	Văliug	11469	M-tii Semenici	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
66	Soceni-Lupac	22973	M-tii Semenici	A.J.V.P.S. Caras-Severin	Vânat mare
67	Sodol-Cozia	10384	M-tii Aninei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
68	Comarnic	5026	M-tii Aninei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
69	Vermes	9830	Câmpia Lugoșului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
70	Barbosu	6912	Câmpia Lugoșului	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
71	Ezeris	7165	Depr. Ezeris	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
72	Bocșa	8483	Dealurile Arenis	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
73	Dognecea	10600	M-tii Dognecei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mare
74	Berzovia	14182	Câmpia Bârzavei	A.J.V.P.S.Caras-Severin	Vânat mic
75	Ferendia	9400	Câmpia Bârzavei	A.J.V.P.S. Caras-Severin	Vânat mic
76	Maureni	7600	Câmpia Bârzavei	A.J.V.P.S. Caras-Severin	Vânat mic
77	Șoșdea	7200	Câmpia Bârzavei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mic
78	Iersig	9170	Câmpia Bârzavei	Direcția Silvică Reșița	Vânat mare
	Total	827979			

Sursa: Direcția Silvică Județeană Reșița A.J.V.P.S. Caraș-Severin.

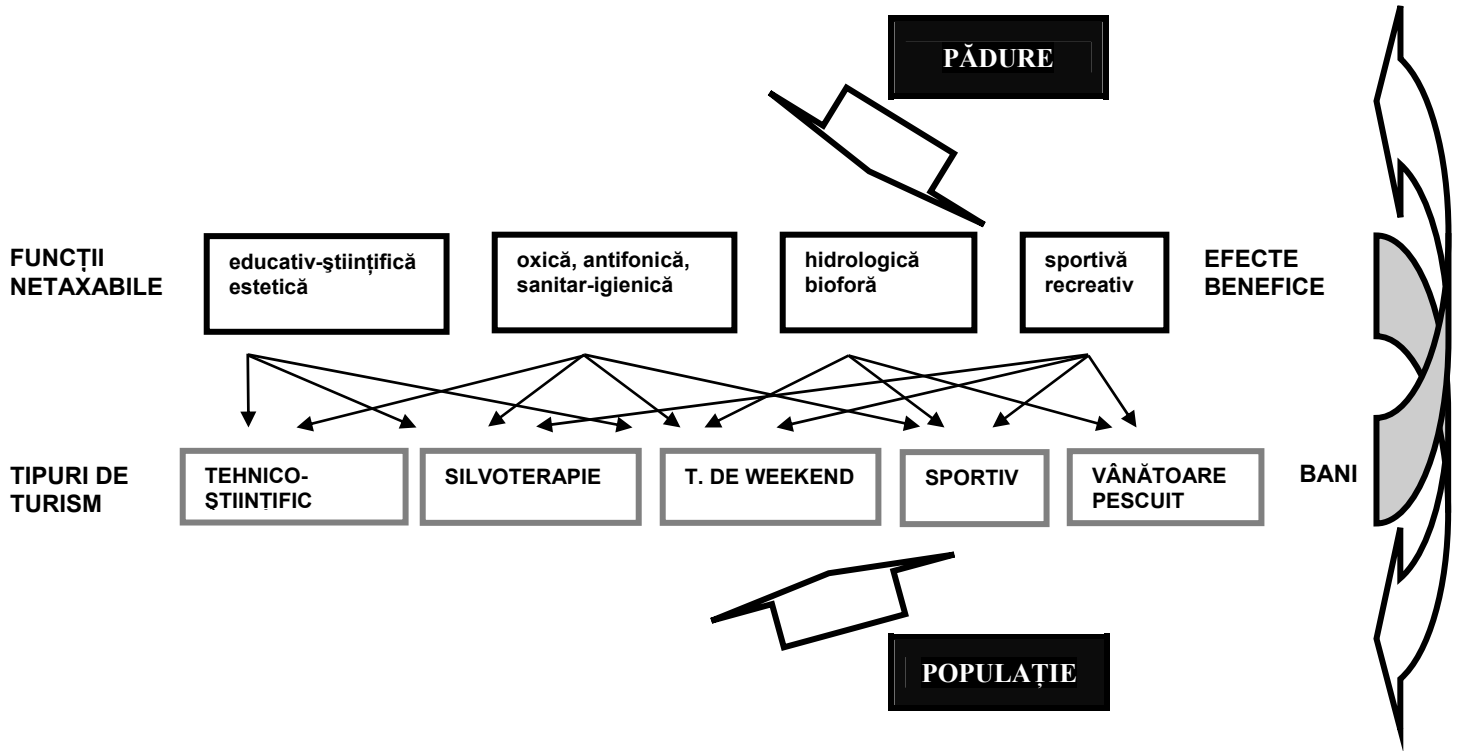


Fig. 1. - Funcțiile pădurii și tipurile de silvoturism

SILVICULTURĂ

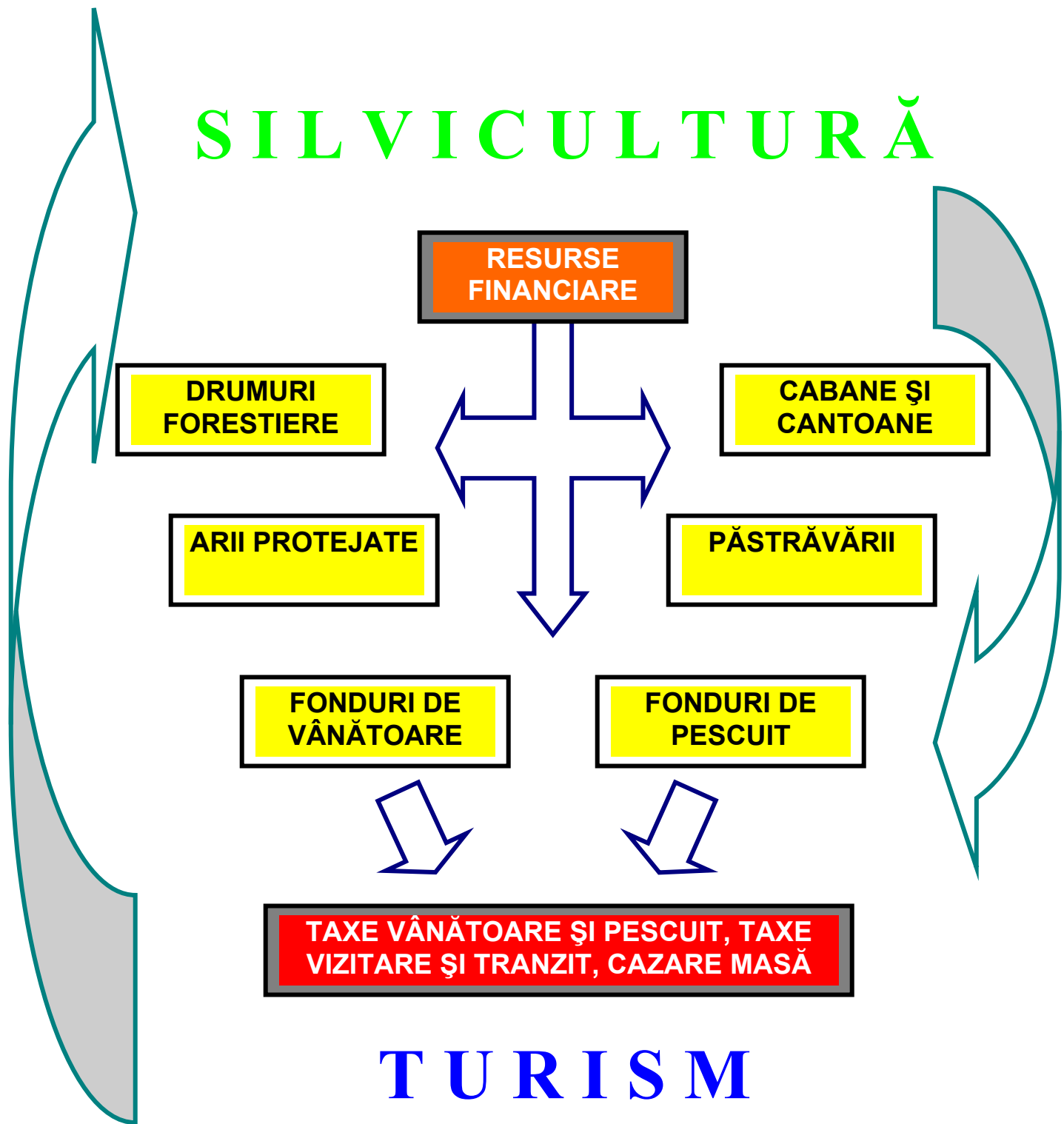


Fig. 2. – Fluxurile financiare în silvoturism

2.2.5. Lacuri cu fond piscicol.

Tabel Nr. 10.

Nr.	Denumire	Tip	Suprafață	Altitudine	Râul	Pești
1	Buhui	acumulare	10	640	Caraș	păstrăv, crap, caras
2	Mărghitaș	acumulare	4	545	Caraș	clean, păstrăv, caras
3	Tăria Mare	acumulare	5	450	Miniș	păstrăv, clean
4	Gura Golâmbului	acumulare	5	500	Miniș	păstrăv
5	Poneasca	acumulare	5	450	Miniș	păstrăv, clean
6	Iezer	glaciar	1,1	1940	Bistra	păstrăv, clean
7	Dracului	peștera	0,07		subteran	crap, caras, șalău,
8	Lac mare	acumulare	6,2	400	Dognecea	crap, caras
9	Lac Mic, cu nuferi	acumulare	2,3	465	Dognecea	crap, caras
10	Amelia	acumulare	0,5	265	Moravița	crap, caras
11	Trei Ape	acumulare	53	835	Timiș	păstrăv
12	Prisaca	acumulare	20,8		Cema	clean, păstrăv, caras
13	Maru	acumulare	19,5	490	Bistra	păstrăv
14	Lacul Mare	acumulare	8,8		Oravița	caras, crap
15	Lacul Mic	acumulare	2,2		Oravița	caras, crap
16	Ochiul Bei	vaucuzian	0,03		Bei	păstrăv
17	Secu	acumulare	105	350	Bârzava	toate speciile
18	Brezova	acumulare	12	500	Bârzava	păstrăv, clean
19	Gozna	acumulare	66	610	Bârzava	păstrăv
20	Baia Vulturilor	crionival			Bârzava	
21	Vârtoape	acumulare			Dognecea	caras, crap, clean
22	Medreș	acumulare			Dognecea	caras, crap, clean
23	Pietrele Albe	glaciar	1,5	1785	Râu Șes	păstrăv, clean
24	Iezer Țarcu	glaciar		1950	Șucu	păstrăv, clean

Sursa: Direcția Județeană Silvică-Reșița AJVPS.

2.3. Resursele turistice antropice

2.3.1. Scurt istoric.

Parte inseparabilă din trupul țării, Caraș-Severinul se alătură vetrelor ancestrale de etnogeneză românească. Mărturiile arheologice scoase la lumină în hotarul localității Gornea (com. Sichevita), la Tincova (com. Sacu) și în Peștera Hoților — pe raza stațiunii Băile Herculane — atestă activitatea unor comunități omenești aici încă de la mijlocul epocii paleolitice.

Mult mai numeroase sunt informațiile cu privire la revoluția înregistrată în epoca neolitică, în ceea ce privește dezvoltarea societății umane de pe aceste meleaguri. După

realizarea primei mari diviziuni a muncii la scară socială, comunitățile cultivatorilor de pământ, ca și crescătorii de animale domestice s-au răspândit, populând teritoriul analizat. Numeroasele urme materiale (diferite tipuri și forme de vase ceramice, unelte de piatră și os, râșnițe, fusaiole, greutăți pentru războiul de țesut, piese de pescuit, altare de cult, idoli zoomorfi și antropomorfi modelați din lut etc.) găsite la Gornea, Liubcova, Moldova Veche, Pojejena, Băile Herculane, Milcoveni, Midia, Zorlențu Mare, Qhaba Mâtnic, Ruginosu și Balta Sărata atestă importante cuceriri ale omului neolitic în domeniul culturii materiale și spirituale. Cercetările arheologice evidențiază, în același timp, amploarea dialogului în care s-au angajat, încă de timpuriu, comunitățile neolitice locale, legăturile lor multiple și influențele reciproce, statornicite cu cele mai avansate culturi și civilizații ale lumii contemporane din spațiul mediteranean și balcano-anatolian.

Uneltele și obiectele lucrate din cupru nativ, găsite la Gornea (com. Sichevița), Băile Herculane, pe dealul Sfogea din satul Cuptoare (com. Cornea) sau pe dealul Colțan, în valea Bârzavei, atestă începuturile folosirii și prelucrării metalelor pe teritoriul sud-vestic al patriei, încă din anii 2500 — 1700 î.e.n. Din această perioadă de tranziție, de la a doua mare epocă a pietrei spre epoca metalelor, dăinuie numeroase vestigii — descoperite la Moldova Veche, Mehadica, Bănia, Eftimie Murgu, Midia, Ca ras ova, Bocșa și Reșița.

Progresul tehnic uriaș realizat prin producerea armelor și uneltelor de bronz, trecerea de la metalurgia aramei la metalurgia noului aliaj și larga sa difuziune pe întreg spațiul județului actual pot fi apreciate pe baza urmelor materiale descoperite în hotarul orașelor Bocșa, Caransebeș și Reșița, al localităților Dognecea, Ocna de Fier, Lupac, Valea Timișului, Vărădia, Moldova Veche, Liubcova, Gornea și Sichevița. Analiza obiectelor de bronz a demonstrat că avântul metalurgiei acestui metal s-a produs pe baza exploatării bogatelor zăcăminte cuprifere din împrejurimile localităților Berzasca, Moldova Noua, Șasea Montană, Gravita, Ciclova Montana, Bocșa etc.

Numeroasele vestigii din perioada hallstattiană, identificate în 41 de localități pe aria județului nostru — dintre care amintim doar Bocșa, Ocna de Fier, Tirol, Broșteni, Ilidia, Moldova Veche, Brebu, Remetea - Pogănici, Valea Timișului, Băile Herculane, Caransebeș, Reșița etc. - atestă puternica dezvoltare a metalurgiei fierului în zona

muntoasă a Banatului, confirmând că și aici s-a realizat o adevărată unitate etno-culturală, o nouă civilizație a fierului, ai cărei creatori și purtători au fost geto-dacii.

Descoperirile arheologice de la Berzovia, Ramna, Fizeș, Șoșdea, Vărădia etc., ca și rezultatele mai recentelor cercetări întreprinse la Dalboșeț, Gornea, Liubcova, Pescari, Socol și Divici pun în evidență numeroase vestigii geto-dace, laolaltă cu un grandios sistem de cetăți și fortificații dunărene, atestând existența unei avansate culturi materiale și spirituale autohtone, înainte de cucerirea romană.

Ca și alte teritorii dacice de la nordul Dunării, la începutul secolului II e.n. zona Caraș-Severinului, după o eroică rezistență, a fost incorporată și organizată ca provincie a Imperiului roman. Pe meleagurile vechii Dacii s-a realizat împletirea armonioasă a celor două civilizații: geto-dacă și romană, viața economică, socială și culturală caracterizându-se printr-o puternică înflorire.

Numărul impresionant de mare al vestigiilor daco-romane identificate la Gornea, Moldova Veche, Pojejena, Vărădia, Râcășdia, Surduc, Greoni, Berzovia, Ramna, Dalboșeț, Lăpușnicel, Băile Herculane, Mehadia, Domaș nea, Teregova, Jupa, Caransebeș, Zăvoi, Cornuțel, Brebu și Fîrliug — reflectă, convingător, pe de o parte, apartenența la Imperiu, iar pe de alta afirmarea unei noi civilizații autohtone.

Izvoarele literare antice, vestigiile arheologice și descoperirile numismatice — 34 de tezaure cu peste 20000 monede datate între secolele IV — V e.n. — mai dovedesc că sudul Banatului, la fel ca și în anumite părți ale teritoriului Olteniei și Munteniei, a rămas în frontierele Imperiului roman încă multă vreme după retragerea armatei și administrației din timpul împăratului Aurelian. La hotarul secolelor VI —VII, istoricul bizantin Theophylactus Simocatta aduce prețioase mărturii asupra acestei realități istorice. Referindu-se, de pildă, la spațiul nord-dunărean din împrejurimile localității Gornea (numită de autor *Novae Superiores*), el scrie ca oștile romano-bizantine, aflate pe malul stâng al Dunării, apărau împotriva avarilor „un pământ roman potrivit de la natură pentru vânătoare și călărie și foarte bogat în ape”.

Desigur, procesele și evenimentele istorice ce s-au succedat de-a lungul primului mileniu al erei noastre, mai ales năvălirile migratorilor — goți, huni, gepizi, avari, slavi, unguri etc. — au marcat puternic dezvoltarea forțelor de producție, frânând evoluția

civilizației în spațiul carpato-dunărean, fără a împiedica însă, acea împlinire firească a unui popor ale cărei energii și le-a găsit, întotdeauna. În rădăcinile sale adânci în vatra strămoșească.

Săpăturile arheologice întreprinse în ultimele două decenii la Gornea, Pescari, Moldova Veche, Ilidia, Broșteni, Carașova, Bocșa, Caransebeș, Turnu Ruieni, Cuptoare - Cornea și Mehadia au scos la lumină așezări, necropole, fortificații, monumente de arhitectură laică și ecleziastică, complexe de locuire și instalații, o impresionantă cantitate de materiale (ceramica, unelte, podoabe, monede, arme etc.). Coroborate cu informațiile principalelor izvoare scrise ale vremii — *Cronica lui Anonymus* și *Legenda Sf. Gerhard* — ele probează că, pe actualul teritoriu al județului Caraș-Severin, exista o civilizație statornică a unei populații de agricultori, crescători de vite și meșteșugari — mai ales olari, fierari, cojocari, pietrari și lemnari — care, în toată perioada migrațiilor și a feudalismului timpuriu (sec. IV - XIII) a reprezentat fondul etnic de baștină. Acești români, organizați politic și militar sub conducerea cnezilor și voievozilor autohtoni — mai întâi a lui Glad, iar la hotarul mileniilor I - II a lui Ahtum — au opus o rezistență îndârjită expansiunii maghiare în Banat.

Ca urmare a sporirii surselor documentare, în primul rând a izvoarelor scrise, între secolele XIII — XIX, dezvoltarea istorică a societății feudale autohtone devine mult mai pregnant reliefată. Pentru anii 1200 și 1230, documentele menționează principalele unități administrativ - teritoriale: comitatul Carasului, respectiv Banatul de Severin. Ceva mai târziu, dar tot mai frecvent, sunt amintite așezările sau cetățile Ilidia (1223), Carașova (1247), Bârzava (1370), Cuijești (1370), Mehadia, Drencova, Liborajdea, Bocșa etc. Deosebită importanță are menționarea formelor autohtone de organizare teritorială, economico-socială și politico-militară reprezentate prin cele opt districte românești privilegiate din sudul Banatului, care se mențin chiar și după instaurarea stăpânirii otomane asupra teritoriilor fostului regat feudal maghiar (1552).

În perioada analizată, populația autohtonă își continuă îndeletnicirile tradiționale: cultivarea pământului, creșterea vitelor, extragerea și prelucrarea metalelor etc. Arheologic, se constată o anumită densitate de locuire, ba chiar o expansiune demografică, care se accentuează în secolele XII — XIII. Intensificarea: procesului de feudalizare a societății

autohtone, adâncirea diferențierii și a stratificării sociale, pe fondul unei relative prosperități, se constată prin cercetările recente de la Cuptoare (com. Cornea), unde, pe dealul Sfogea, săpăturile au scos la lumină, se pare, cea mai bogată necropolă medievală din vestul țării, La fel de elocvente sunt vestigiile de la Ilidia, pe dealul Oblita, unde au fost descoperite elementele unei impunătoare curți cneziale sau voievodale, compusă din cinci monumente de arhitectură feudală. Ridicată încă din secolul al XII –lea, curtea nobiliară autohtona de la Ilidia poate rivaliza prin amploare, complexitate, ca și prin poziția și funcția ei, cu modele/e clasice oferite de feudalismul central european și apusean.

Crearea domeniilor regale și nobiliare, prin cotropirea pământurilor aparținătoare obștilor românești, ca și aservirea acestora determină lupta dârză pentru menținerea vechilor forme de organizare, pentru înlăturarea dominației străine și a exploatării feudale. În acest sens, documentele menționează ridicarea românilor din districtul Bârzavei la 1433, ca răspuns la acțiunile de jaf ale nobililor. Ulterior, poate fi remarcată participarea largă a țărănimii bănățene la războiul țărănesc împotriva nobilimii asupritoare, sub conducerea lui Gheorghe Doja (1514).

Aceiași țărani români din districtele bănățene, conduși de cnezii lor, au participat la lupta pentru stăvilirea expansiunii otomane la nordul Dunării și spre centrul Europei. Ei și-au cucerit merite prin jertfa de sânge adusă sub flamura generalului Pippo Spano, sub conducerea neînvingătorului Iancu de Hunedoara, ca și în oastea viteazului Pavel Chinezu, comitele Timișoarei.

Spre sfârșitul secolului al XVI lea, acțiunea antiotomană a marelui erou național Mihai Viteazul a avut un larg ecou și în rândul românilor din sudul Banatului.

În a doua jumătate a secolului al XVI-lea și de-a lungul întregului secol al XVII-lea, melegurile Caraș-Severinului constituite în Banatul Caransebeșului și Lugojului, sub vasalitatea principelui Transilvaniei, au devenit teatrul nenumăratelor dispute militare dintre turci și austrieci. Șirul conflictelor dintre Imperiul habsburgic și Imperiul otoman s-a prelungit până la începutul secolului al XVIII-lea.

În urma păcii de la Passarowitz (1718), Banatul devenit domeniu al Coroanei habsburgice a schimbat stăpânirea otomană cu cea austriacă. Statul austriac interesat în valorificarea bogățiilor solului și ale subsolului a luat măsuri de impulsie a activității

economice. Astfel, în vederea sporirii extracției metalelor (plumb, aramă, fier) de pe teritoriul analizat, care, de fapt, este *zona* miniera a Banatului, au fost organizate patru oficii montanistice („processus metallici”) — la Oravița, Dognecea, Moldova Noua și Sasca — direcția montanistică fiind la început la Timișoara, după care a fost mutată la Oravița.

În directă legătură cu mineritul, metalurgia devine una dintre ocupațiile de bază ale locuitorilor Caraș-Severinului, deținător al câtorva priorități absolute pe plan național; în 1718, la Oravița (Ciclova), este construit un cuptor înalt pentru topirea minereului de fier; în 1719 o topitorie la Bocșa, apoi furnalele de la Dognecea și Moldova Nouă; iar la 3 iulie 1771 sunt aprinse cele două furnale de la Reșița - Către sfârșitul secolului al XVIII-lea, răspunzând nevoilor de combustibil pentru topitoriile de fier, au fost deschise primele mine de cărbuni la Doman, Secu și Anina.

Dezvoltarea economică a avut urmări și pe plan social — în secolul al XVIII-lea și la începutul secolului XIX asistându-se la descompunerea relațiilor feudale. Apariția relațiilor de producție capitaliste — este însoțită de creșterea nivelului dotării tehnice în industrie și de folosirea, pe scară tot mai largă, a muncii salariate.

Exploatarea la care au fost supuși lucrătorii din întreprinderile miniere și manufacturiere de stat din Banat a provocat apariția unor acțiuni organizate, de protest, ale acestora (1733, la Ciclova — o mișcare cu caracter grevist: între 1734 — 1739 — o mișcare de mare proporții în sudul Banatului).

Evenimentele de la 1848 au găsit masele populare căărășene pregătite pentru a întâmpina cu entuziasm, cauza revoluției. La Oravița, Sasca, Reșița, Moldova Nouă, Bocșa iau ființă gărzii revoluționare în care participă toți locuitorii fără deosebire de naționalitate, iar la Reșița și Bocșa au avut loc lupte înverșunate între revoluționari și trupele austriece, muncitorii apărând cu arma în mână localitățile și uzinele. Dintre numeroșii militanți revoluționari și înflăcărații patrioți de la 1848 amintim pe Eftimie Murgu, Damaschin Bojincă, Simeon Mangiuca și alții.

Exploatarea capitalistă atinge punctul culminant o dată cu cumpărarea, la 1 ianuarie 1855, a domeniilor miniere și uzinale din Banatul montanistic de către grupul capitalist STEG (Societatea privilegiată cezaro-crăiască a căilor ferate de stat austriece).

Lărgirea și modernizarea capacităților industriale este urmată de intensificarea luptei muncitorilor români, germani și de alte naționalități pentru o viață mai bună. (În 1861, la Reșița, a fost înființată o asociație de ajutor reciproc din care patronilor li s-a interzis să facă parte).

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale celui următor, pe teritoriul județului s-au dezvoltat, în continuare, numeroase centre ale industriei miniere și metalurgice. Se introduc noi procedee tehnice — în 1876, la Reșița, a fost instalată o oțelărie Martin, ta numai 12 ani de la descoperirea procedeeului (faptul nu este singular, sistemul este aplicat în 1891 și la Ferdinand — Oțelu Roșu); între 1867 — 1869, tot la Reșița, a fost introdus procedeul Bessemer pentru producerea otelului, în 1856, pe linia Oravița-Buziaș, este dată în funcțiune prima cale ferată de pe teritoriul țării noastre. La Reșița este construită și prima locomotivă din țară (1872—1873). Semnificativ este faptul că, până în 1924, Reșița a fost singurul producător de oțel din țară.

La 1 decembrie 1918, reprezentanți ai clasei muncitoare din Anina, Bocșa și Reșița, al țăranimii și vieții culturale din Caraș-Severin participă la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia care a consfințit realizarea idealului național: Unirea.

Profundele prefaceri revoluționare, care au întinerit chipul patriei în deceniile parcurse pe drumul edificării noii societăți, și-au pus o amprentă puternică și asupra județului Caraș-Severin, Deși scurtă, aceasta perioadă condensează istoria celor mai bogate realizări în economia și în viața social-culturală a orașelor și satelor județului.

Acum sunt construite și date în exploatare: barajul „Gozna” de la poalele Semenicultului, centralele electrice „Crainicel” - Văliug și Reșița, ca și marele complex industrial din zona Mociur-Reșița, în 1958, este terminată, într-un timp record, reconstrucția oțelăriei Siemens-Martin din Reșița. Pentru uzinele reșițene începe o nouă etapă de dezvoltare — avându-se în vedere adoptarea cu agregate de mare capacitate, moderne, cu un grad avansat de mecanizare și automatizare, care să permită adoptarea unor tehnologii adecvate cerințelor calitative sporite ale economiei naționale. Sunt construite noile furnale de 700 m³, fabrica de aglomerare a minereurilor, barajul de acumulare Secu, este deschisă și pusă în exploatare cariera de calcar din Valea Domanului. În sectorul de construcții de mașini, în strânsă legătură cu necesitatea de a

asigura economiei naționale produse de o tehnicitate mereu mai înaltă, este construită fabrica de motoare Diesel (1958 — 1960), se mărește continuu capacitatea turnatoriilor, se ridică, fabrica de utilaj greu, de mașini electrice, secția de tratamente termice, noua forjă din Mociur.

Toate epocile istorice pe care le-a cunoscut și traversat acest județ explică numărul mare de bunuri culturale care s-au păstrat până astăzi și care constituie dovada permanentei locuirii umane. În acest sens există 834 de monumente istorice în județul Caraș-Severin (2004), dintre acestea 305 sunt situri arheologice și 592 intră la categoria: monumente și ansambluri de arhitectură, monumente industriale și istoria tehnicii, biserici, mănăstiri, instalații tehnice de factură țărănească, gospodării țărănești, cimitire, busturi, statui, monumente ale eroilor.

Multe sunt din categoria A, de valoare națională: Ansamblul medieval de la Reșița „Ogășele” Cartier Moroasa, Castrul și așezarea romană de la Berzovia, așezare medievală de la Berzasca (secolele XIII - XIV), Templul lui Apollo de la Caransebeș (sec II – III d. Chr.) Municipiul și castrul roman Tibiscus de la Caransebeș (Jupa) – sec II – IV, castrul de piatră și canabele de la Jupa – Caransebeș, Cula de la Coronini, cetatea și așezarea dacică de la Divici, situl arheologic de la Gornea – Sichevița – Dealul Păzăriște, siturile arheologice de la Ilidia – sec. XIII – XV (Oblița și Cetate), Fortificație medievală timpurie și Cetatea de la Mehadia, Castrul roman de la Pojejena, Castrul și așezarea romană de la Teregova, situl arheologic de la Vărădia: așezarea și castrul roman, Muzeul locomotivelor cu abur, Ansamblul urban „Rânduri” - Reșița, Ansamblul hidroelectric Grebla, situl „Calea ferată Iam (Baziaș) – Oravița – Anina cu componentele de artă inginerescă și arhitectură, Puțul I – Anina, Ansamblul Uzinei siderurgice Anina, Mănăstirea „Sf. Sava” de la Baziaș, Podul de piatră de peste Cerna – Băile Herculane, Ansamblul de arhitectură balneară de la (Biserica romano-catolică până la Podul Roșu); Ansamblul Cazinoului de la Băile Herculane, Ansamblul de mori – rezervație mulinologică – Eftimie Murgu.

Biserica de lemn din Ersig, Gara CFR din Oravița (1847), Teatrul vechi – Oravița (1817), barajele lacurilor din Oravița și canalul;

Ansamblu hidro tehnic tunel, pod și apeduct – Secu (Reșița), Ansamblul

amenajărilor hidrotehnice Văliug (hidrocentrala Breazova, baraje, tunele, canale, apeducte, poduri).

2.3.2. Etnografie.

Arta populară românească constituie, prin tradiția ei străveche și prin varietatea formelor sale de expresie, unul dintre aspectele cele mai complexe și — în același timp — atractive ale culturii noastre populare.

Din acest punct de vedere, județul Caraș-Severin reprezintă o zonă etnografică-folclorică încă vie, populația românească de aici — alături de care viețuiesc și sârbo-croați, șvabi, maghiari — fiind creatoarea unei arte specifice care se integrează armonios în ansamblul unitar al culturii populare românești.

Teritoriul județului Caraș-Severin cuprinde mai multe zone etnografice, fiecare individualizându-se prin anumite trăsături caracteristice: *Valea Bistrei*, *Valea Sebeșului*, *Valea Timișului*, *Culoarul Timiș-Cerna* și *Clisura Dunării*.

Situată între munții Poiana Ruscă și Țarcu și învecinându-se, la răsărit, cu zona Pădurenilor (Țara Hațegului), zona *Valea Bistrei* reprezintă — prin specificul ei — un important obiectiv de cercetare istorică și etnografică, însumând trăsături esențiale, comune județului, dar diferențiindu-se prin unele particularități legate de cromatică, artă decorativă sau structură.

Secole de-a rândul, îndeletnicirile de bază ale codrenilor (nume date locuitorilor acestei zone de către bănățenii din zona de câmpie) au fost păstoritul, creșterea vitelor, agricultura și pomicultura. În decursul timpului, s-a realizat o oarecare specializare a meșteșugurilor din Valea Bistrei pe sate — unele ocupându-se cu confecționarea șubelor și vălegăritul, altele cu cojocăritul sau prelucrarea lemnului.

Costumul popular din această zonă se remarcă prin simplitatea portului bărbătesc (având multe legături cu costumul transilvănean), alături de exuberanța contrastantă a portului Femeiesc. Una dintre piesele caracteristice ale portului femeiesc (ca, de altfel, din întreg Banatul) este ceapsa sau conciu, întâlnite tot mai rar astăzi în portul popular.

Situată în depresiunea intra-montană străjuită de munții Țarcului și cei ai

Semenicului și străbătută de râul Timiș, cu ieșire spre câmpia Banatului, zona *Văii Timișului* se caracterizează printr-un relief accidentat, suprafața redusă a terenurilor arabile și, mai ales, productivitatea scăzută a pământului, ceea ce a făcut ca ocupația principală a locuitorilor să fie pomicultura și creșterea vitelor.

În timp ce costumele populare bărbătești de aici sunt asemănătoare cu cele din restul Banatului, printre elementele de bază ale portului femeiesc se remarcă catrința, aceasta prezentând una dintre cele mai valoroase piese ale artei noastre populare — suprafața este lucrată, în întregime, cu fire metalice, ceea ce-i conferă o notă de neântrecut farmec și bogăție artistică.

În zona *Depresiunii Almăjului*, păstoritul — alături de pomicultură și agricultură — constituie, până nu demult, îndeletnicirea principală a localnicilor. Dezvoltarea odinioară aici a morăritului explică prezența unui număr impresionant de mori de apă — morile cu „ciutură” din această zonă constituind o importantă categorie de instalații țărănești care au atras de timpuriu atenția etnografilor.

Dintre elementele caracteristice portului feminin se remarcă forma deosebită a acoperământului de cap (ceapsa și „cârpa”) precum și a opregului almăjan.

Zona Carașovei este, din punct de vedere etnografic, dintre cele mai interesante. Viețuirea laolaltă a populației românești cu cea sârbo-croată a determinat o influențare reciprocă a portului — acesta prezentând o largă arie cromatică ce încântă ochiul prin alternanța motivelor geometrice cu cele florale. Specifice pentru portul carașovenesc și, totodată, deosebit de interesante sunt unele elemente ale costumului femeiesc, cu deosebire găteala capului (pieptănătura cu „coarne”) sau cămașa lungă și plisată la spate.

În zona *Clisurii Dunării*, ce se întinde de la Baziaș la Orșova, locuitorii au practicat, din cele mai vechi timpuri, păstoritul sedentar, îmbinat cu o agricultură montană — ocupații condiționate de caracteristicile cadrului natural. La acestea se mai adaugă pescuitul, pomicultura, viticultura, morăritul (dovadă fiind numeroasele mori de apă, cu roata orizontală sau cu bufoni) și dogăritul.

Din punct de vedere structural piesele componente ale costumului popular din Clisură se aseamănă cu cele din Valea Almăjului sau Culoarul Timiș-Cerna, în schimb din

punctul de vedere al tehnicii de lucru, al motivelor ornamentale și al cromaticii apar diferențieri de la sat la sat.

Se poate, așadar, constata cu ușurință — chiar și în urma acestei sumare treceri în revistă a particularităților de bază ale principalelor zone etnografice din județul Caraș-Severin că, prin elementele lor caracteristice de structura morfologică, acestea păstrează moștenirea unitară a unui străvechi substrat istoric, în care descoperim trunchiul viguros al culturii autohtone dacoromâne, altoit însă — pe parcursul vremii — cu alte influențe culturale, păstrate pe căi diferite, apoi asimilate și interpretate într-un mod specific.

Concluzie:

În județul Caraș-Severin se disting șase vetre folclorice:

- 1. Valea Bistrei și a Timișului** cu sălașe (așezări tipice pentru viața pastorală).
- 2. Valea Almăjului** – cântece și dansuri populare.
- 3. Valea Dunării (Clisura de Sus).**
- 4. Valea Cernei (Craina)** – obiecte unice de tehnică populară – morile cu ciutură.
- 5. Valea Carașului** – vechi tradiții culturale.
- 6. Valea Bârzavei** (zonă unde alături de români trăiesc germani, maghiari, sârbi, cehi, slovaci) – port popular, ceramică.

În această analiză a situației actuale a turismului din județul Caraș-Severin și Vârșeț, pornim de la ideea că este necesară enumerarea detaliată a gamei impresionante de bogății naturale, geografice, de mediu, de patrimoniu și etnografice ale destinației, de asemenea am adoptat o abordare prognostică, concentrându-ne pe elementele *cheie* care își aduc contribuția în sectorul turismului.

2.3.3. Manifestări culturale de talie internațională, națională, interjudețeană, județeană și locală din județul Caraș-Severin care se constituie în evenimente de atracție turistică.

Tabelul nr. 11.

Nr. crt.	Proiectul cultural	Prezentarea generală	Perioada și locul desfășurării
	1	2	3
1.	<u>Manifestări culturale internaționale</u>		
1.1.	Festivalul Cântecului și Dansului Popular Vara Dunăreană	Spectacol folcloric	iunie – Moldova Nouă
1.2.	Schimb cultural cu localitatea Grebenaț din Serbia	Spectacol muzical coregrafic	iunie – Răcăjdia
1.3.	Festivalul internațional de folclor „Hercules”	Paradă a costumelor populare, spectacol folcloric	iulie – Băile Herculane
1.4.	Festivalul internațional de Jazz	Artiști consacrați din toate continentele	iulie – Gârâna
2.	<u>Manifestări naționale</u>		
2.1.	Festivalul de muzică corală „Timotei Popovici”	Coruri de tineret	mai – Caransebeș
2.2.	Tabără de creație a pictorilor naivi	Creatori naivi din județ și din țară	iunie – Moldova Veche
2.3.	Festivalul Național al fanfarelor	Fanfane din țară	august – Caransebeș
2.4.	Tabăra de pictură a artiștilor neprofesioniști	Pictori și sculptori amatori din țară și județ	august – Gârâna
2.5.	Festivalul Național de Epigramă și Caricatură	Artiști din țară	august – Caransebeș
2.6.	Festivalul de folk	Participă artiști renumiți din țară	august – Gârâna
2.7.	Festivalul național al fanfarelor țărănești „Cântec de Brumar”	Participă fanfare țărănești din Moldova, Oltenia și Banat	octombrie – Caransebeș
3.	<u>Manifestări culturale interjudețene</u>		
3.1.	Festivalul concurs de muzică populară „Sandu Florea”	Participă concurenți vocali și instrumentiști	aprilie – Armeniș
3.2.	Festivalul corul Vasile Vărădeanu	Participă coruri din Banat	mai – Oravița
3.3.	Festivalul Pinul Negru de Banat	Participă colective artistice din județul Caraș-Severin, Mehedinți și Gorj	iunie – Băile Herculane

3.4.	Festivalul călușarilor	Formații de călușari din județ și din țară	iunie – Soceni
3.5.	Serbările Reșiței	Colective artistice din țară și din județ	iunie – Reșița
3.6.	Tabără de coregrafie	Coregrafia din zona de Vest a României	iunie – Băile Herculane
3.7.	Festivalul „Ceaunul de Aur”	Participă etnia sârbă din Caraș-Severin și Timiș	august – Moldova Nouă
3.8.	Festivalul „George Motoia Craiu”	Participă soliști vocali și instrumentiști din țară	septembrie – Oravița
3.9.	Festivalul concurs național de muzică populară „Aurelia Fătu Răduțu”	Invitați din țară și din județ	octombrie – Reșița – Bocșa
3.10.	Festivalul de muzică corală „Anton Sequens”	Formații corale din Timiș, Hunedoara și Caraș-Severin	decembrie – Caransebeș
3.11.	Festivalul de Muzică Corală în memoriam Iosif Velceanu	Formații corale din Oravița, Bocșa, Bozovici, Petroșnița, Dalboșeț, Caransebeș și Reșița	decembrie – Reșița
3.12.	Festivalul coral Nicolae Lighezan	Coruri din Banat	decembrie – Oravița
3.13.	Serbările „Crainei”	Spectacol muzical coregrafic	martie - Petnic
4.	Manifestări culturale județene		
4.1.	Conservarea tradițiilor cu măști de primăvară, paradă și baluri ale măștilor de primăvară	Cele mai reușite măști	martie – Armeniș, Ciclova Română, Slatina Timiș, Lăpușnicu Mare, Eftimie Murgu, Bănia, Sichevița, Moldova Nouă
4.2.	Alaiul primăverii. Colocviile de primăvară în domeniul etnografiei și folclorului	Obiective tradiționale din județ	mai - Reșița
4.3.	Festivalul cultural artistic al Văii Carașului	Colective artistice din Valea Carașului	mai - Greoni
4.4.	Festivalul fanfarelor	Fanfane din județ	august – Anina
4.5.	Festivalul Rromilor	Colective artistice din județ	august – Greoni
4.6.	Festivalul comitetelor etnice din Banat	Colective artistice de expresie: ucraineană, germană, croată, sârbă, rromă, cehă, bulgară și română	august – Oravița
4.7.	Festivalul folcloric Afilon Lațcu și Ion Munteanu	Coregrafi din județ	octombrie – Glimboca, Oțelu Roșu

4.8.	Manifestări complexe dedicate sărbătorilor de iarnă	Concerte de colinde	decembrie – Reșița
5.	Manifestări culturale locale		
5.1.	Conservarea obiceiurilor de primăvară „Măsuratul oilor”	Conservarea celor mai autentice obiceiuri	Aprilie – mai Banita, Sichevița, Valea Bistrei, Valea Timișului, Fârliug
5.2.	Întâlnire cu fiii satului	Conservarea pe suport audio-video a obiceiurilor din localitățile cu tradiție	Mocerîș, Ispas, Sf. Gheorghe, Armeniș, Sat Bătrân, Submarginea, Lăpușnicu Mare – Rusalii Naidăș – mai, Poiana (Buchin) – iunie, Călnic (Reșița) – iunie, Valea Timișului – iunie, Lescovița – august, Prisian (Buchin) – august, Sadova Nouă – septembrie, Sadova Veche – septembrie, Bănia – septembrie, Buchin – septembrie, Șopotu Nou – octombrie, Teregova – octombrie, Feneș – octombrie, Ravensca – noiembrie.
5.3.	Alaiul primăverii pe Valea Carașului, Sărbătoarea liliacului	Participă colective tradiționale din zonă	mai - Oravița
5.4.	Sărbătorile Toplețului	Formația din zonă	iunie - Topleț
5.5.	Festivalul răchiei, Festivalul Ghiță Rică	Prezentarea produselor tradiționale – spectacol susținut de formațiile din zonă.	august - Teregova
5.6.	Ruga Rromilor	Promovarea dansului și muzicii etniei rome	octombrie – Șopotu Nou

2.3.4. Elemente cu specific local.

Fără îndoială, cel mai cunoscut element specific al zonei este **răchia** de prune, ambalată frumos sau în pet-uri, în recipiente care demonstrează limpezimea, culoarea și vechimea. Se organizează un târg anual al răchiei în diverse locații: Băile Herculane, Zorlențu Mare, Armeniș și Băuțar.

Brânza de oaie din satele de pe Valea Bistrei și din culoarul Timișului și al

Cernei, sate care au stâne în zona pășunilor alpine și subalpine din munții: Țarcu, Godeanu și Cernei.

Afinata – o băutură spirtoasă care se face din afine culese în luna august din zona alpină și subalpină a munților Țarcu, Godeanu, Cernei și Semenic, în satele bănățene și în pensiunile rurale de pe Valea Bistrei, Valea Timișului, Valea Belareca și Valea Cernei și de asemenea în satele Brebu Nou, Gărâna și Văliug.

Elemente gastronomice specifice sunt *mămăliga cu brânză*, *slănina (clisa)*, *șunca*, mâncărurile preparate în mod tradițional din carne de porc, oaie, mâncărurile cu influențe ungurești (gulaș, cartofi cu boia de ardei), mâncăruri șvăbești, cum ar fi ștrudelul, mâncăruri sârbești, cehești, carașovenești, ucrainene; sarmalele, mălaiul, friptura în țest sunt doar câteva din multitudinea de produse gastronomice specifice spațiului geografic al Banatului Montan și al Vârșetului.

Cu prilejul sărbătorilor și a festivalurilor locale, întâlnirile cu fii satului, la rugi, nedei, se organizează concursuri gastronomice.

Sunt însă și probleme legate de valorificarea corectă din punct de vedere turistic, a produselor specifice zonei: înregistrarea mâncării, ambalarea necorespunzătoare, normele europene care pun în pericol originalitatea produsului, lipsa restaurantelor cu specific cărășan.

În concluzie: potențialul de dezvoltare al gastronomiei în județul Caraș-Severin și Vârșeț - un spațiu multietnic și multigastronomic - este mare. În acest sens se impune organizarea a cât mai multe festivaluri gastronomice transfrontaliere cu cele opt comune din Banatul de Sud, cu prilejul acestor evenimente și manifestări să se stabilească și anumite recorduri gastronomice.

2.3.5. Localități, obiective turistice importante.

Reșița (municipiu, reședința județului Caraș-Severin, 86 070 loc. (2006); centru urban modern, în plină ascensiune economică, cu o industrie puternică - Combinatul Siderurgic și Întreprinderea Constructoare de Mașini au o activitate neîntreruptă de 227 ani în vatra „Cetății de Foc”. (1) *Muzeul Banatului Montan* cu valoroase colecții de

arheologie, numismatică, istorie, istoria tehnicii (minerit și metalurgie), fototecă și arhiva memorială, artă plastică (pictură, grafică, sculptură, icoane pe sticlă și pe lemn; (2) *Piața Republicii* — *loc istoric* — aici au fost organizate, cu ocazia zilei de 1 Mai, demonstrații muncitorești în anii 1907, 1917; (3) *Muzeul locomotivelor*, cu abur în aer liber, din zona Triaj — Mociur — Lunca Bârzavei, expune 16 tipuri de locomotive cu abur, construite în Uzinele Reșița între anii 1872 — 1959; (4) *Rezervație arheologică* — vestigii medievale sec. XIV — în *cartierul Moroasa*, lângă Ateneul Tineretului; (5) *Parcul și grădina zoologică*, zona de agrement „Lend”.

Excursii in împrejurimi: Cheile Carașului și peștera Comarnic, stațiunile Secu, Crivaia, lacurile Secu, Breazova, Crivaia și spre masivul Semenik.

Anina (oraș, 9 125 loc.; veche așezare minieră și puternic centru al industriei energetice — prin construirea primei centrale termoelectrice românești ce valorifică șisturile bituminoase). *Expoziția permanentă de istoria mineritului carbonifer* din zonă deține colecții de istorie, arhivă și fototecă memorială, mineralogică și eșantioane de cărbune, machete privind tehnica exploatării miniere.

Împrejurimi: lacul și peștera Buhui, stațiunea și lacul Mărghițaș, Cheile Minișului și Izvoarele Carașului — rezervații naturale mixte.

Băile Herculane (oraș, 6 222 loc.) (160 m alt.). *Stațiune balneoclimaterică permanentă de interes internațional*, situată pe Valea Cernei, la poalele masivului Domogled — virtuțile sale terapeutice fiind atestate de peste 2000 de ani. Factorii naturali de cură: ape minerale termale sulfuroase, clorurate, sodice, calcice, magnezice, oligometalice, hipotone; climat blând, de cruțare, cu influențe submediteraneene și cu o aeroionizare negativă ridicată, cu efecte benefice asupra organismului. (1) *Rezervația arheologică „Peștera Hoșilor”*, cu locuri din epocile epipaleolitic, neolitic, epocile bronzului și fierului, daco-romană, prefeudală și feudală. (2) *Monumente de arhitectură:* *Baia romană cu basorelieful lui Hercule; Izvorul Hygeea; Complexul balnear din sec. XVIII—XIX din piața Hercule, de pe ambele maluri ale Cernei, până la Podul Roșu; Gara C.F.R. (sec. XIX).* (3) *Expoziția permanentă de istorie a stațiunii* (în clădirea Cazinoului cu coloane) cuprinde piese de arheologie — istorie și piese de lapidariu. (4) *Monumente de artă plastică:* statuia lut Hercule, bustul lui Mihail Eminescu (sculptor

Oscar Han), bustul generalului N. Vicol (sculptor Dumitru Bârlad). (5) *Rezervația naturală mixtă Domogled — Țeșna - Vârful lui Stan (5 991 ha) — Parcul Național Domogled-Valea Cernei*; *arbori seculari ocrotiți*: arborele mamut (*Wellingtonia gigantea*) — unul dintre cei mai viguroși din țară; tisa (*Taxus baccata*), libocedrul (*Libocedrus decurrens*).

Excursii în împrejurimi: Valea Cernei, rezervația naturală Domogled, Peștera Hoților (rez. arheologică), Cheile Pecinișcăi.

Bănia Muzeu ce cuprinde piese de etnografie și arheologie.

Berzovia (1) *Castru roman*. (2) Pădurile de tipul *șleaurilor bănățene* de aici formează o *rezervație forestieră* de peste 250 ha.

Bocșa (oraș, 17 161 loc.) (important centru industrial în domeniul construcțiilor metalice) (1) *Rezervații arheologice*: „Cracul de Aur” — galerii de mină din epocile romana și feudală; „Buza Turcului” — cetate și așezare din epoca feudală. (2) *Locuri legate de istoria mișcării muncitorești*: *Poiana Groza* — pe drumul ce duce spre Ocna de Fier — loc unde muncitorii bocșeni serbau ziua de 1 Mai; *Bocșa*— Izvor — aici au fost organizate, cu regularitate, în perioada interbelică și chiar mai târziu, manifestări culturale.

Excursii în împrejurimi: lacurile de acumulare Medreș, Vârtoape, zona „Izvor”, localitățile miniere Ocna de Fier și Dognecea, Munții Dognecei.

Borlova (com. Turnu Ruieni) *Monumentul generalului Ion Dragalina* (1938) — basorelief în bronz.

Borlovenii Vechi (com. Prigor) — *rezervația mixtă „Izvoarele Nerei”*. (forestieră și peisagistică), care include și Cheile Nergăniței — sculptate în roci metamorfice.

Bozovici. Așezare situată la confluența Minișului cu Nera, viitor centru urban ce va polariza viața de pe frumoasa vale a Almăjului. (1) *Monumente ridicate în memoria eroilor căzuți în timpul primului și al celui de al doilea război mondial*; *cimitirul eroilor*. (2) *Statuia lui Eftimie Murgu* (sculptor Oscar Han). (3) *Rezervația naturală Bigăr* (geologică).

Brezon (com. Forotic) *Cheile Ciornovățului* formate în roci cristaline.

Bucova (com. Băuțar). **Vezi Poarta de Fier a Transilvaniei.**

Caransebeș (oraș, 28 980 loc.) Al doilea oraș, ca mărime, din județ, cu vechi tradiții culturale; centru al industriei constructoare de mașini și al prelucrării lemnului; bazin pomicol; nod feroviar. (1) *Muzeul Județean de Etnografie al Regiunii de Graniță* — cu valoroase exponate privind portul popular, textilele, uneltele, ceramica provenind din zonă; colecții numismatice; secția de arheologie — În incinta castrului roman „Tibiscum” (Vezi **Jupa**). (2) *Monumente de arhitectură*: în Piața Republicii — Cazarma grănicerilor (1722), Casa comunității de avere (1868), Vechea primărie (sec. XX), Tribunalul (1901), Pavilionul ofițerilor (1782); (3) *Monumente de artă plastică*; Monumentul „Pro Patria” (1912), Statuia generalului Ion Dragalina; în cimitirul orașului: mormintele istoricului Patriciu Dragalina (1849 — 1917), etnografului Iuliu Vuia (1865 — 1933), cărturarului iluminist Constantin Diaconovici Loga (1770-1850). (4) Casa *generalului Ion Dragalina*.

Carășova Localitate situată în depresiunea de tip carstic cu același nume, străbătută de râul Caraș (1) *Port și sărbători tradiționale* ale populației de origine sârbo-croată. (2) *Ruinele cetății Carasului*, sec. XIII. (3) *Cheile Carasului* (Vezi **Parcul Național Semenic-Cheile Carasului**). (4) *Sărbătoarea liliacului* — sărbătoare folclorică ce are loc în fiecare an, la începutul lunii mai.

Ciclova Montană (oraș Oravița) (1) *Ștrand termal*. (2) *Beciurile fostei fabrici de bere* (1728) — *monument de istoria tehnicii*, (3) *Sărbătoarea liliacului*. (4) *Rezervația naturală mixtă Valea Ciclovei, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița*.

Coronini. Localitate situată pe malul Dunării. (1) La punctul „Culă”, la la 500 m est de *sat-așezare dacică fortificată*, sec. II î.Ch. cetate medievală (2) În sectorul de defileu cuprins între Coronini și Aliberg se află *peșterile Gaura Chindiei* (rezervația arheologică) și *Peștera cu Muscă*, (3) *Stânca Babacaia*.

Crivaia (650 m) *Stațiune climatică permanentă de interes național* situata la poalele Munților Semenic, în partea de sud a lacului de acumulare Văliug Factori terapeutici: clima blândă, de adăpost. Prin condițiile naturale deosebite și baza materială creată se recomandă ca o excelentă stațiune de odihnă unde pot fi practicate sporturi nautice și de iarnă, excursii la sfârșit de săptămână, drumeții, pescuit.

Excursii în împrejurimi: lacurile Văliug și Breazova peșterile Comarnic și Popovăț, Cheile Carasului, izvoarele Bârzavei, stațiunile Semenic, Trei Ape.

Cuptoare (com. Cornea). Localitate situată pe valea Mehadicăi. (1) Pe Dealul „Sfogeia” — rezervație. arheologică — așezare eneolitică (cultura Sălcuța II B), (2) *Forme de eroziune* — „Balaurul”.

Dalboșeț. *Vestigii dacice* în zona dealului Grădiște, masivul Blidaru.

Divici (com. Pojejena) *Vestigii dacice* în punctul „Grad”, la 3 km de sat-fortificație (cetate) din sec. 1 d.Ch.

Dognecea Localitate cu vechi tradiții în exploatarea minieră. (1) *Monumente de istoria industriei miniere.* (2) *Pădurea Dognecea* — șleauri bănățene (rezervație forestieră — 316,5 ha).

Eftimie Murgu Localitate situată pe valea Rudăriei din Depresiunea Almăjului. (1) *Obelisc* ridicat cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea revoluționarului Eftimie Murgu (1805 — 1870), (2) *Bustul lui Eftimie Murgu*, în bronz (sculptor Cristian Breazu). (3) *Casa istoricului dr. Ion Sîrbu* (1885-1922). (3) În *Cheile Rudăriei* — ansamblul morilor cu ciutură — rezervație etnografică mulinologică. 4) *Sărbătoarea liliacului*, la începutul lunii mai.

Giurgiova (com. Goruia) *Vestigii dacice.*

Gornea (com. Sichevița) (1) *Vestigii dacice.* (2) La 3 km sud-est de sat, la „Căunița de Sus” — vestigii romane *Villa rustica*, sec. II — IV. (3) *Muzeul local* are valoroase colecții de arheologie și etnografie.

Grădinari. În dreapta șoselei Reșița — Oravița, la sud de sat, peste râul Caraș — *Pod de piatră cu arcade* (monument de arhitectură) construit în sec. XVIII.

Greoni (com. Grădinari) *Vestigii dacice.*

Iabalcea (com. Carașova) Pe teritoriul localității se găsesc *peșterile Comarnic și Popovăț* — rezervații speologice, *Cheile Carașului* — rezervație naturală în cadrul Parcului Național Semenic-Cheile Carașului, ca și *platoul de doline al Iabalcei*. Vezi Peștera Comarnic.

Ilidia (com. Ciclova Română) (1) La 3 km spre est, în amonte, stâncă cu *picturi rupestre* și așezare din perioada feudalismului timpuriu. (2) La 500 m spre sud, punctul Oblia, *ruinele reședinței cneziale* — complex de arhitectură feudală timpurie compus din: castel cu plan dreptunghiular, locuința cu pivniță, lăcaș de cult cu plan circular și

construcții anexă (sec. XII-XIV), (3) Spre nord-vest de sat, pe Dealul Cetate, ruinele unui străvechi lăcaș de cult -sală (stil romanic târziu, sec. XII-XIII) fortificat cu val de pământ, palisadă și șanț.

Jupa La punctul „Peste ziduri”— rezervație arheologică: *Castru și municipiu roman Tibiscum* (2) *Expoziția permanentă de arheologie Tibiscum*.

Lacul Dracului, din rezervația naturală Cheile Nerei, adânc de 9,3 m, este cel mai mare lac carstic din județ. Lacul s-a format prin prăbușirea plafonului unei peșteri. Volumul lacului variază în funcție de debitul Nerei.

Lăpușnicel La 2 km de sat, pe Dealul Vinești se păstrează o *construcție romană* de tipul Statio (sec. II — III).

Liubcova (com. Berzasca) (*Vestigii dacice*, în punctul „Stenca Liubcovei”, la 2 km est de sat-fortificație și așezare cu două nivele: sec. III/II î.Ch, I î.Ch.; sec. I î.Ch. — I d.Ch.

Mehadia (1) La 5 km nord de sat „La Zidine” —*castrul roman Praetorium*, sec. II—IV, aparținând cohorței III Dalmatorum. (2) Spre nord-est de sat, pe Dealul Parcani, *ruinele cetății Mehadia*, sec. XIII. (3), *Piatra de mormânt a cronicarului Nicolae Stoica de Hațeg* (1750 — 1832), (4) În apropiere de sat se află „Râpele negre” — *forme specifice rezultate în urma acțiunii de șiroire a apelor provenite din precipitații*.

Mehadica *Muzeul sătesc* cu exponate de etnografie, piese de arheologie și documente de istorie locală.

Mercina (com. Vărădia) *Vestigii dacice*.

Milcoveni (com. Berliște) *Vestigii dacice* (punctul „Pripor”),

Moldova Nouă (oraș, 13 975 loc.) (important centru minier — extracția și prepararea minereului cuprifera, exploatarea în carieră a banatitelor; centru viticol). În Moldova Veche (localitate componentă a orașului, port la Dunăre - *expoziție permanentă de arheologie, istorie și etnografie*, care cuprinde; colecții de arheologie, mineralogie, etnografie și istoria tehnicii.

Excursii în împrejurimi: rezervația naturală mixtă Valea Mare, Defileul Dunării, Pescari (cu așezarea dacică de la punctul „Culă”).

Moldova Veche (oraș Moldova Nouă) *Vestigii dacice*,

Muntele Mic (1 525 m) *Stațiune climaterică de interes local* din masivul cu același nume (nord-vestul Munților Țarcu). Factori naturali: bioclimat tonic, aer lipsit de alergeni; ionizare accentuată a atmosferei. Condiții pentru recreere și agrement: vara — drumeții, iarna — sporturi specifice (numeroase pârtii de schi, de diferite grade de dificultate: teleschi). Stațiunea este accesibilă din Borlova (pe drum asfaltat sau cu telescaunul) sau din stațiunea Poiana Mărului. *Trasee turistice pitorești* spre: Pietrele lui Scorilo, stațiunea Poiana Mărului, Vf. Țarcu (2 190 m).

Ocna de Fier Vechi centru minier. *Colecția de mineralogie estetică* — rod al strădaniei de-o viață a lui Constantin Gruescu, cu multe rarități și chiar unicate de valoare internațională.

Oravița (oraș, 13 369 loc.) Cunoscut centru minier și așezare cu bogate tradiții culturale, în plină dezvoltare economică și edilitară. (1) *Cel mai vechi teatru din țară* — construcție în stilul barocului vienez (1817). (2) *Expoziția permanentă de istoria culturii județului Caraș-Severin*, cuprinzând și colecții de etnografie, Expoziție de istoria farmaciei. (2) *Linia de cale ferată Oravița-Anina* (1860) este monument de istoria tehnicii (lungime totală 2 084 m, 10 viaducte, 14 tuneluri; diferența de nivel: 337 n). (3) *Bustul lui Damaschin Bojincă* (sculptor, Romul Ladea). (4) *Bustul lui Mihail Eminescu* (sculptor Romul Ladea). (5) *Barajele Lacului Mare și Lacului Mic* (sec. XVIII) — *monumente de istoria tehnicii*.

Excursii în împrejurimi: complexul de arhitectură medievală de la Ilidia, cheile Văii Mari și stânca cu picturi rupestre de la Ilidia; rezervațiile naturale Valea Ciclovei și Beușnița din Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița.

Oțelu Roșu (oraș, 12 041 loc.). Important centru siderurgic — pe noua platformă industrială a modernului oraș de pe valea Bistrei se folosesc tehnicile cele mai înalte în producția de oțel și laminate.

Excursii în împrejurimi: în Munții Poiana Ruscă, stațiunea Poiana Mărului sau spre Muntele Mic.

Peștera Comarnic. Cu o lungime de 4 040 m, peștera apare bogat concreționată — stalactite, stalagmite, coloane, domuri, draperii, scurgeri parietale variat colorate. Peștera este rezervație speologică și poate fi vizitată numai în prezența ghidului. Vezi

Iabalcea.

Poarta de Fier a Transilvaniei. Culoar depresionar (699 m) ce leagă Depresiunea Hațegului de Culoarul Timiș-Cerna, prin valea Bistrei. Vezi **Bucova**.

Poarta Orientală (Domașnea) — pas (515 m) între Depresiunea Caransebeșului cu relief colinar și Depresiunea Mehadica.

Poiana Mărului (648 m) Stațiune climaterică situată la poalele masivelor Muntele Mic și Țarcu, pe valea Bistrei Mărului. Factori naturali de cură: bioclimat de cruțare. Stațiunea prezintă condiții optime pentru odihnă. Posibilități de excursii: montane și practicarea schiului. În împrejurimi sunt interesante obiectivele: valea Bistra Mărului, Muntele Mic și Munții Țarcu.

Pojejena (1) La 1 km nord de Dunăre, pe platoul Sitarnița, *castru roman (sec. I-III)* — *rezervație arheologică*. (2) Spre est de sat, pe malul Dunării, la „Zidina” — *ruinele unei cetăți feudale, sec. XV*.

Ramna. Vestigii dacice.

Rusca Montană. Cunoscut centru minier. În anul 1936 membrii asociației turistice „Clubul turistic bănățean (C.T.B.) din Caransebeș ridică „Monumentul turismului”, un obelisc din marmură, înalt de 3 m. Inițial acesta a fost amplasat la locul numit „Șapte Izvoare” lângă localitatea Rușchița.

Rușchița (com. Rusca Montană). Localitate cu specific minier. În apropiere se află cariera de unde se exploatează marmura de Rușchița.

Sacu. Parc *dendrologic* ce adăpostește câteva specii de arbori rari: stejar de baltă (*Quercus palustris*), chiparos de baltă (*Taxodium districhum*), arborele pagodelor (*Ginkgo biloba*), țuga (*Tsuga canadensis*).

Sasca Montană. Veche localitate minieră, cu o poziție pitorească. Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița și Cheile Șușarei.

Sărbătoarea liliacului - Vezi Carașova, Ciclova Montană și Eftimie Murgu.

Sărbătoarea narciselor. Vezi **Zervești**.

Secu (280 m) *Stațiune climaterică de interes local*, amplasată pe malul sting al lacului de acumulare cu același nume. Oferă posibilități pentru sporturi nautice, plimbări pe lac, plajă, excursii în împrejurimi, pescuit.

Semenic. *Stațiune climaterică de interes național* (1 400 m) amplasată în munții cu același nume, sub Vf. Piatra Goznei (1 447 m). Accesul se face atât pe o șosea modernizată din localitatea Văliug, sau cu telescaunul (30 minute). Sporturi de iarnă (intervalul cu strat optim de zăpada fiind de circa 120 zile), odihnă, recreere, drumeție. *Trasee pitorești în împrejurimi:* lacul Baia Vulturilor, stațiunile Crivaia și Trei Ape, satele de vacanță Gărâna și Brebu Nou, peșterile Comarnic, Popovăț, Cheile Carașului, lacurile Văliug și Breazova, rezervația naturală „Izvoarele Nerei” din Parcul Național Semenic-Cheile Carașului.

Socol. *Vestigii dacice* (fortificații) în punctul „Kruglica”

Socolari (com. Ciclova Română). La 4 km sud-sud-est de sat, în punctul „Goruiacetățuia”, se află *Cetatea Beului* (sec. XIV) (*rezervație arheologică*),

Surducu Mare (com. Forotic), La punctul „Rovina” — *castrul roman Centum Putea*. Material tegular cu stampila Legiunii a IV-a Flavia Felix.

Șopotu Nou

Șoșdea (com. Măureni). *Vestigii dacice*.

Teregova. (1) La confluența pârâului Hideg cu Timișul, la 2 km nord de sat, *ruinele castrului roman „Ad Pannonios”*. (2) *Cheile Teregovei și Cheile „de Sus” ale Timișului*.

Topleț. Localitate situată la extremitatea sud-estică a județului. Întreprinderea de construcții metalice de aici are o activitate de peste 100 de ani.

(1) În amonte de localitate, pe malul stâng al Cernei se află „*Sfinxul bănățean*”.

(2) *Salba de mori cu ciutură* — *rezervație etnografică*.

Trei Ape (alt. 850 m) *Stațiune climaterică situată pe malul lacului de acumulare Trei Ape*, în apropierea localităților Brebu Nou și Gărâna. Sporturi nautice și de iarnă.

Valeadeni (com. Brebu). La 3 km nord-est de sat, în punctul „*Gura Văii*” - *rezervația de arhitectură: construcție romană de tip mansio sau therme*, sec. II-III e.n.

Valeapai (com. Ramna). *Edificiu în stil baroc provincial, construit în sec. XVIII*.

Văliug. Așezare situată pe valea Bârzavei. În amonte se află *lacul de acumulare Văliug și stațiunea Crivaia*, iar în aval *lacul de acumulare Breazova*.

Vărădia. La punctul „Chilii”, pe malul drept al Carașului, așezare fortificată.

Zervești (com. Turnu Ruieni). (1) *Fânețele cu narcise din Valea Sebeșului* (rezervație botanică, 40 ha). (2) *Sărbătoarea narciselor*, serbare câmpenească ce are loc aici în luna mai.

În Banatul de Munte postmodernismul a adus în unele sate românești cu accesibilitate la arterele de comunicație care legau de orașe multe modificări ale arhitecturii rurale tradiționale, casele tradiționale au fost dărâmate, locul lor a fost luat de case mai mari, împodobite, decorate pe fațadă cu faianță multicoloră, juxtapunerea unor stiluri, devenind locuri care încețoșează adevăratul concept de autenticitate.

În unele sate se mai păstrează în arhitectura locului – casa grănicerească (amintind de Regimentul de Graniță din secolul al XVIII-lea) mai ales în unele sate de pe Valea Bistrei, Culoarul Timiș-Cerna și în Țara Almăjului.

Sunt și așezări unde localnicii nu s-au îndepărtat de autentic păstrând un patrimoniu cultural autentic și istoric valoros cu mari șanse de a fi valorificat în scopuri turistice pe termen lung, alături de un peisaj nealterat.

Resurse etnografice – industrie populară:

Valea Rudăriei – comuna Eftimie Murgu – complex mulinologic – rezervație de tehnică populară, mori de apă cu ciutură orizontală și butoni, o diversitate tipologică – cea mai mare rezervație din sud-estul Europei, întinsă pe mai mulți kilometri; Valea Liborajdea și Camenița – salbă de mori cu roată orizontală; Ravensca – instalații eoliene; comunele Cornereva, Mehadica și Topleț – complexe mulinologice și văiege, Rusca Teregova – complex industrial popular, Plugova – complex mulinologic – atracții turistice de certă valoare.

Instalațiile tehnice de factură populară se află în situ pe unele văi din Banatul Montan – un spațiu care depozitează un excepțional patrimoniu tehnic – tradițional, de o mare valoare monumentală, documentară și culturală.

Particularități etnofolclorice ale satului bănățean de munte devenite atracții turistice:

- portul, cântecul și jocul popular;
- multiculturalitatea și prezența mai multor etnii: români, germani, sârbi, croați, cehi, ucraineni, rromi;

- instalații tehnice de factură populară: morile cu ciutură orizontală și cu butoni – Valea Rudăriei - comuna Eftimie Murgu – rezervație mulinologică, Valea Bârzului – Topleț; Valea Mehadica – Mehadica; Valea Globului - Globul Craiovei; Valea Sichevița – comuna Sichevița;
- manifestări legate de păstorit: măsuratul oilor;
- manifestări ale etniilor;
- gastronomie bogată, variată, diversificată atât la români cât și la etniile din județ.

Dintre unicatele importante care există în Banatul Montan și cele șase sate cehe înființate la începutul secolului al XIX-lea, începând cu anul 1823, singura concentrare, delimitată geografic, de populație cehă din România alături de celelalte 7 sate de crașoveni (croați) din apropierea Reșiței, iarăși singura concentrare, bine delimitată geografic din țara noastră. Toate aceste așezări care s-au dezvoltat au conservat, unele prin izolarea lor sau prin asprimea vieții și muncii, datinile și obiceiurile, uneltele muncii, tradițiile creștine ale strămoșilor, legendele locului – așezări care sunt adevărate muzee în aer liber, necunoscute și prea puțin cercetate de europenii care străbat multe meridiane și continente ca să ajungă la izvorul unor mitologii. Interferența între civilizația cehă, a crașovenilor (croaților), germanilor, sârbilor, ucrainenilor și cea română este de asemenea impresionantă pentru că s-a dezvoltat sub acțiunea a doi vectori: din exterior spre interior (conservarea etniilor) și din interior spre exterior (sensul generos al spiritului uman).

Departamentul Vârșetului

Obiective turistice importante:

1. Cele mai importante obiective religioase:

Palatul Episcopiei Ortodoxe Sârbe

Clădirea a fost construită la mijlocul secolului al XVIII-lea.

Catedrala Mitropolitană

sau Biserica Sfântului Părinte Nicolae a fost construită în secolul al XVIII-lea și este cea mai veche biserică ortodoxă din Vârșeț.

Biserica Sfântului Gerhard, este o splendidă biserică romano-catolică, închinată Sfântului Gerhard, construită în anul 1863.

Mica bisericuță – Hramul Înălțării, din secolul al XVIII-lea

Biserica Sfântei Cruci – după vestitul Turn (Kula), este cea mai veche construcție din oraș.

Biserica Sfântului Teodor – din anul 2002.

Biserica ortodoxă română datează din 1913.

Mănăstirea Mesić

Mănăstirea Mesić este probabil cea mai veche mănăstire din Banat. După legende populare și religioase, ctitorii ei sunt discipoli lui Sfântul Sava. În biserica Mănăstirii Mesić pe lângă numărul mare de icoane se află și una despre care se crede că ar fi făcătoare de minuni și care se află pe tronul Sfintei Fecioare.

Mănăstirea Središte

Prima clădire a mănăstirii a fost construită în secolul al XV-lea, ctitorul fiind Jovan Branković.

În apropierea mănăstirii nu există posibilitatea de cazare, decât în Gudurica la familia Stojšin care pune la dispoziția oaspeților 4 paturi.

Organizația de turism a intrat în legătură cu consiliile locale din satele Mesić, Gudurica, Veliko Središte și Malo Središte.

2. Obiective Importante:

Clădirea Primăriei din Vârșeț

În Vârșeț există o primărie a orașului din anul 1795 când s-au unit două comune – Vârșeț Sârbesc (Srpski Vršac) și Vârșeț Nemțesc (Nemački Vršac) într-un singur oraș, care din anul 1717 și până atunci au existat ca unități administrative separate.

Muzeul Orașului Vârșeț

Prima expoziție a fost deschisă pentru public încă în anul 1896 în clădirea “Konkordije”, materiale pentru expoziție au început să fie adunate cu numai doi ani în urmă.

Din 1898 Muzeul Orașului și biblioteca funcționează ca o singură instituție, iar

ghidul este Feliks Mileker. Aceste două instituții au fost separate în anul 1947.

Muzeul are secția de arheologie, secția de artă și secția de științe ale naturii bogate în exponate. Muzeul Orașului se poate mândri și cu colecții monument separate: “În memoria lui Paja Jovanović”, “Muzeul de cultură a sănătății” și expoziția permanentă a pictorului Zoran Petrović, care se află în vechea “Farmacie cu scări”.

Farmacia cu scări (Farmacia veche)

Datează din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea când a fost deschisă, mai exact în anul 1784, prima farmacie din Vârșeț “La mântuitorul”.

TEATRUL NAȚIONAL “STERIJA“

Elevii din Vârșeț sub conducerea magistrului Krekić au jucat în septembrie 1792 trei comedii. Aceasta dată se consideră începutul oficial al vieții teatrale la sârbi. În cursul secolului XIX în Vârșeț au jucat actorii teatrelor germane din Timișoara, teatrul călător din Viena, Budapesta, Arad...

În anul 1844 a fost înființat Teatrul de diletanți (amatori), iar în anul 1880 a fost înființată Societatea de diletanți. Prima clădire a teatrului a fost construită cu ajutorul financiar al fraților Aleksandrović în anul 1896. În această clădire funcționează astăzi Teatrul Național „Sterija“.

Primul teatru profesional, care este și astăzi în funcțiune, există în **Vârșeț** din 2 ianuarie 1945. Prima piesă de teatru a fost jucată în data de 10. februarie 1945, când a fost prezentată piesa lui Sterija, “Tvrdica“.

La **Vârșeț** au loc în fiecare toamnă „Zilele teatrului clasic”, “Vršačka pozorišna jesen”, „Toamna teatrului din Vârșeț“.

Biblioteca orașului

Această instituție a fost înființată de Feliks Mileker ca fiind Biblioteca Publică și Școlară în anul 1887.

Biblioteca orașului **Vârșeț** este una dintre cele mai vechi din Serbia, în ea ,de fapt,

A continuat activitatea Cazinoului Sârbesc (Srpske kasine) (1838) și a Sălii de lectură sârbești (Srpska čitaonica) (1840).

Dupa Primul Război Mondial își începe activitatea sectorul cărților în limba sârbă. Dupa al Doilea Război Mondial, în anul 1947 muzeul orașului și biblioteca s-au despărțit în două clădiri diferite.

Fondul care cuprindea în jur de patruzeci de mii de cărți, în cursul anilor trecuți, a crescut ajungând la peste 200.000 de lucrări.

Biblioteca este conectată la catalogul electronic central COBISS, așa că lucrările pe care le deține pot fi accesate de către cele mai largi categorii de beneficiari.

3. Zonele protejate:

Parcul orașului

În data de 3 septembrie 1973 parcul orașului Vârșeț este prima dată pus sub protecție. Prin hotărârea Consiliului Local al Comunei Vârșeț el este declarat monument al naturii de categoria III.

Primăria are o strategie care presupune ca parcul orașului să fie protejat în conformitate cu regulativele europene fiind în categoria **obiectivelor protejate aparținând moștenirii culturale și ale arhitecturii peisagiste** pentru că parcul orașului este un obiect de artă, o valoare construită de om iar dacă nu va fi protejat va deveni o simplă pădure fără noi specii decorative care sunt aduse aici și după care parcul nostru este cunoscut. Momentan această regulativă a Uniunii Europene nu este aplicată la noi dar va trebui să fie iar orașul Vârșeț va fi primul în aplicarea acesteia.

Suprafața lui este de aproximativ 4ha și este unul dintre cele mai vechi parcuri publice din Serbia, proiectat în stiluri diferite având influențe ale modului francez de construire a rondelilor și stilul englez de distribuție a florilor, copacilor, gazoanelor și a tufișurilor.

Munții Vârșetului

Suprafața totală a pădurilor este de 6.434 ha.

Munții Vârșetului se află în mijlocul câmpiei panonice în partea de sud-vest a Banatului. Vârful Gudurița, are 641 m înălțime, este punctul cel mai înalt al acestor munți și de pe teritoriul Voivodinei. Munții Vârșetului la fel ca și Munții Frușca (Fruška gora), intră în categoria «munților – insule» deoarece au fost în trecut insule în Marea Panonică. De pe acești munți se deschid splendide panorame asupra orașului Vârșeț spre Voivodina și România: Depresiunea Oraviței, Munții Aninei, Dealurile Oraviței și ale Doclinului.

Munceii Vârșetului este cea mai importantă atracție turistică, destinație din imediată vecinătate a orașului Vârșeț. Primul vârf, cel mai apropiat de oraș se află bisericuța veche, cea mai căutată destinație iar în imediată vecinătate se află o biserică nouă, Biserica Sfântului Teodor, construită în cinstea protectorului orașului Marelui Mucenic Teodor. Pe următorul vârf se află simbolul orașului — Turnul Vârșetului (Vršačka kula-culă medievală). Lângă turn, până la care se poate ajunge pe un drum asfaltat, se află un platou pentru parapantiști. În aceste dealuri, câțiva kilometri îndepărtat de centrul orașului se află Cabană turistică cu bungalove (sa bungalovima) pentru cazarea oaspeților. Acolo se află și localitate Široko bilo. În partea de sud a munților este situat satul Mesici în care se află o mănăstire veche și fabrica pentru îmbutelierea apei de la izvor. În cealaltă parte se află încă o mănăstire aproape de satul Malo Središte (Malo Središte).

Datorită poziționării unice a Munceilor Vârșetului în Banat, a diversității florei și a vegetației, a pădurilor bogate, peisajelor și panoramelor frumoase, o mare parte a acestor ținuturi din Serbia, cu suprafața de 4.177 hectare, intră în categoria zonelor protejate din 1982 ca fiind Parcul naturii.

Cel mai important motiv pentru protejarea naturii din această categorie se referă la păstrarea, dezvoltarea și aranjarea ținuturilor protejate pentru ca acestea sa fie puse la dispoziția populației locale și a turiștilor în scopul recreării. Intrebuitarea prescrisa si țintele protecției naturi trebuie realizate pe baza programului de protecție si dezvoltare a bunurilor protejate pe care il elaboreaza organizatia care le administreaza si in baza unui

program special de dezvoltare a turismului. Din aceste motive trebuie ca această protecție a Munceilor Vârșetului să nu fie un obstacol pentru dezvoltarea turismului ci, dimpotrivă, să permită o mai bună aranjare și îmbunătățire a ecosistemelor din zonă.

În aceste păduri se găsesc cel mai mult copaci ca stejar, tei, salcâm, fag, paltin, pin și alte specii. Este de interes deosebit numărul mare de tei și salcâmi, care în perioada de înflorire dau acestor zone montane arome specifice, și fac din acestea locuri foarte plăcute pentru turiști, pentru relaxare și culegerea plantelor medicinale.

Este în construcție o potecă pe dealul Vârșetului având o lungime de 2,5 km cu infrastructura necesară.

În anul 2007 pe Munceii Vârșetului s-a construit un Centru de informare turistică. **Rezervatia naturală Dunele de nisip de la Deliblata** (Deliblatska peščara) aparțin comunei Vârșeț ca și pădurea de lângă moara din satul Straja (Straža) care din 2006 este și ea o zonă protejată.

Gudurița (Gudurica) – se află la o distanță de 15 km de la oraș

Parcul cu o suprafață de 3000 m² este la fel o zonă protejată.

Vlaicovăț (Vlajkovac) – se află la o distanță de 7 km de la oraș

Parcul cu o suprafață de 4.72 ha este o zonă protejată de categorie II din 2006 prin hotărârea Consiliului Local al Comunei Vârșeț. În acest parc se află și palatul contelui Mocioni Gerge (Močonji Đerđa) din anul 1859.

Izbiște (Izbište) – se află la o distanță de 20 km de la oraș

Parcul cu o suprafață de 7 pogoane, în partea veche a parcului se află monumentul eroilor și cimitir. Obiective protejate sunt biserica Sf. Arhanghel din anul 1820, casa lui Steva Kapetan (Căpitan) de la sfârșitul secolului al 19 le-a, casa parohială, și monumentul construcțiilor vechi.

Pe teritoriul comunei Vârșeț se găsesc în jur de 2.000ha de podgorii.

Podgoriile din Vârșeț sunt unele dintre cele mai vechi podgorii din Europa. După unele documente scrise și după descoperirile arheologice, începuturile creșterii viței de vie

datează încă din perioada dacilor și a romanilor de pe aceste meleaguri. Vinul de Vârșeț este menționat prima dată într-un document scris de la sfârșitul secolului XV când a fost cumpărat pentru 10,5 ducăți un butoi de vin pentru palatul regelui maghiar Ladislav al II-lea. După vizitarea plantațiilor se poate degusta vinul în una dintre pivnițele din Vârșeț, Gudurița sau Veliko Srediște.

4. Serbări tradiționale

Iulie – Coroana Vârșețului (Vršački venac) – Festivalul internațional de folklor
Sfârșitul lui august – Toamna de aur la Gudurița (Zlatna jesen Gudurice) – Festivalul internațional etno.

Septembrie – manifestația tradițională – Recolta de la Vârșeț – de 50 de ani

Aero mitingul

Sărbători religioase

Sf. Teodor de la Vârșeț – 29. mai – sărbătoarea orasului

Ianuarie – atelierul de lucru internațional a filmului scurt-metraj – Centrul mediatic educativ

Februarie – Vinofest – târgul de vin

Aprilie – Festivalul etno pentru copii preșcolari din Voivodina

Decembrie – Târgul de Anul Nou

5. Căile ferate din Serbia au inclus orașul Vârșeț în programul călătoriilor Romanticii și anume: în timpul manifestațiilor Coroana Vârșețului (Vršački venac) și Recolta de la Vârșeț dar și de încă câteva ori în timpul anului când doritorii pot călătoria cu acest tren și până în Bela Crkva (Biserica Albă). A se vedea proiectul de marketing, Drumul fierului (Cap. VIII).

6. Obiective legate de turismul de vânătoare și pescuit

Pe teritoriul comunei Vârșeț există 5 locuri pentru vânătoare, dintre care trei sunt proprietatea Societăților de Vânătoare, unul este în proprietatea Pădurilor Voivodinei și o

crescătorie de pește care este proprietate privată.

a) Societate de vânătoare „Vršačka kula“, Hemograd, parcela 11, tel. 013/805-584 Vršac

Suprafața pentru vânătoare de 46.580 ha, dintre animalele sălbatice au: iepuri, fazani, potârniche, căprioare și alte animale sălbatice mici. Printre altele acolo se găsesc vulpi, lupii, mistreți...

b) Societate de vânătoare „Lovac“ pe teritoriul satelor Veliko și Malo Središte, Gudurița, Markovaț, Mali Jam

suprafața de aproximativ 7.000 ha, dintre animale sălbatice au: iepuri, fazani, potârniche, căprioare și alte animale sălbatice mici.

c) Societate de vânătoare „Karaš“ pe teritoriul satului Mesici, Socița, Iablanca, Kuštili, Voivodinți. Suprafața – 7000 ha.

d) Pădurile Voivodina (Vojvodinašume), Podvršanska 22, Vršac, tel. 013/833-530, pe teritoriul Munților Vârșetului

Suprafața 5.000 ha

Animale sălbatice: iepuri, fazani, potârniche, căprioare și alte animale sălbatice mici.

e) Crescătorie de pește - Vršački ritovi, Margitski put bb, Vršac, 013/839-807

Suprafața de 900 ha, dintre animale sălbatice au rațe sălbatice, găște sălbatice, mistreți.

Au turiști mai ales din Italia.

Hoteluri de vânătoare – nu se găsesc pe teritoriul comunei Vârșet

f) Obiective turistice de importanță tehnică și industrială

Așezarea geografică și geo-politică (orașul Vârșet se află în imediată apropiere a graniței cu România) este încă un îndemn pentru autoritățile locale să ia măsuri pentru a stimula o dezvoltare mai intensivă, atât a economiei în general, cât și a sectorului turistic. Trebuie menționat că Serbia a avut dintotdeauna relații bune cu România. În România la granița cu Serbia trăiește o comunitate numeroasă de sârbi și la fel este în Serbia unde trăiește o comunitate numeroasă de români ceea ce se poate folosi în vederea dezvoltării

turismului de excursii dar și al altor forme de turism.

Existența căilor de comunicații și accesibilitatea reprezintă două componente foarte importante în valorificarea zonei turistice, a centrelor și a diferitelor locații. Orașul Vârșeț se află pe drumul magistral E 70 (Beograd – Panciova – Alibunar – Vârșeț – Vatin – Timișoara) care reprezintă partea de est a traseului turistic european. Drumul modern din Belgrad și până la Vârșeț este deschis la mijlocul anului 2005 și contribuie semnificativ la un transport mai rapid și mai bun al turiștilor.

Orașul Vârșeț are și punctul feroviar de trecere a frontierei. Trecherile de graniță sunt prima poartă a oricărei destinații turistice iar de calitatea serviciilor depinde prima impresie din partea turiștilor. Orașul are și un Aeroport al Academiei de aviație JAT care este folosit momentan numai pentru avioane mici, avio-taxi și avioane de dimensiuni medii (lungimea pistei este de 1000 m, iar lățimea de 25 m) și care ar putea în viitor, prin procesul modernizării, să devină un aeroport pentru avioane mici și de dimensiuni medii, iar orașul Vârșeț ar putea să devină o destinație avio- turistică.

Prin Vârșeț trece și calea ferată Viena-Budapesta-Belgrad-București.

7. Sport

Vârșeț este astăzi unul dintre cele mai importante centre sportive în Voivodina și Serbia. Cluburile sportive din oraș se află în cele mai puternice ligi la volei, tenis, tenis de masa, baschet, șah... Este dezvoltat și paraglajdingul, jogging de orientare, pescuit sportiv, alpinism, atletism, ciclism.

Cel mai cunoscut și cu cele mai multe trofee este clubul feminin de baschet Hemofarm care a fost de șase ori campionul național. Orașul **Vârșeț** are un stadion cu aproximativ 10.000 de locuri, complexul sportiv modern - Centrul Millenium cu aproximativ 4.500 de locuri, câteva săli de sport mai mici, terenuri de sport și locuri de joacă.

CENTRUL MILLENNIUM

Centrul Millennium, este un exemplu *unic de centru sportiv și de afaceri*. Sala sportivă cu o suprafață de 4000 m² și cu un teren de sport care are dimensiunea 50x30 m

și înălțimea de 14 m permite organizarea evenimentelor culturale și promoționale (concerte, prezentări, târguri).

Sala pentru concursurile sportive are 4500 de locuri. În cadrul acesteia funcționează un studio fitness și sala de gimnastică. În turnul de șase etaje sunt 600 m² de spațiu pentru birouri.

Sala pentru concerte și congrese a fost proiectată după standardele internaționale, este o sală multifuncțională cu 530 de locuri, pe doua nivele, cu o suprafață de 3.080m² și cu tehnica audio și video necesară. În această sală se organizează congrese, seminarii, spectacole de operă, teatru, proiecții de filme, concerte de muzica clasică, jazz, etno și pop...

Scena este construită pe 4 nivele care pot fi ridicate și coborâte cu o macara hidraulică controlată de un computer sofisticat.

Sunt montate panouri de absorbție sonoră, iar concertele sunt susținute printr-un sistem de amplificare cu o putere de 40kW, în timp ce scena și sala sunt iluminate cu 60de corpuri de iluminat. În studioul cu suprafața de 165 mp se poate filma cu 10 camere.

8. Obiective turistice legate de industria vinului

Una din problemele principale ale acestor regiuni este lipsa unei strategii clare de dezvoltare și a planificărilor strategice. Nivelul scazut al cunostintelor si neidentificarea interesului comun in colaborare și asociere cu scopul dezvoltarii producției agricole, este problema care deriva din nivelul scazut al conștinței privind aspectul economic a practicării viticulturii, producerii vinului si a turismului vinului.

În comuna Vârșeț se găsesc aproximativ 2100 ha de podgorii. Dintre care 1700 ha sunt proprietatea sa «Vršačkih vinograda» și în jur de 400 ha în proprietate privată cu aproximativ 300 de proprietari. În comuna Vârșeț trăiesc 16 naționalități și persoane dislocate din fosta SFRJ. Tradiția cultivării viței de vie datează încă din timpul romanilor, iar primul document scris despre vinderea vinului datează din secolul al XV- lea cand vinul de pe aceste meleguri a fost vândut la palatul regelui austro-ugarskog Vladislav II, în 1494. Organizația turistică a Comunei În comuna Vârșeț are în oferta sa «Drumul

vinului» («Put vina») care începe la Vârșeț și se termină în satul Gudurița, care este centrul viticulturii din această comună. Orașul Vârșeț are în stema sa un ciorchine de strugure ceea ce dovedește cultul viticulturii.

Este necesar ca:

- educarea populației locale în ceea ce privește creșterea viței de vie și producerea vinului ca o afacere de familie
- populația locală să cunoască strategiile pentru dezvoltarea turismului rural
- standardele de calitate a strugurilor, ca resursa și ca produs final, să fie stabilite, la fel și cu vinul
- ridicarea gradului de conștientizare despre posibilitate participării turismului vinului.

2.3.6. Situația actuală din turism.

Abordarea fenomenului turistic din ultimii ani are meritul de a pune în evidență cererea turistică prin care turiștii interni și cei externi sunt beneficiarii direcți ai serviciilor turistice puse la dispoziție de societățile comerciale de turism, asociațiile familiare, întreprinzătorii privați. Analiza succintă a principalilor indicatori turistici nu se poate realiza fără a se cunoaște valoarea cantitativă și calitativă a ofertei efective.

2.3.6.1. Structuri turistice existente.

Resursele turistice naturale și antropice nu se pot valorifica din punct de vedere economic fără existența unei baze tehnico-materiale. Aceasta se compune din totalitatea construcțiilor și echipamentelor instalațiilor care au menirea de a asigura un sejur plăcut turiștilor indiferent de perioada din an când se solicită asemenea prestații turistice.

Din datele furnizate de Institutul Național de Statistică, Autoritatea Națională de Turism pentru anul 2007, rezultă că în ierarhia județelor, fără municipiul București, județul Caraș-Severin deține locul IX pentru numărul total de locuri de cazare după județele Brașov, Constanța, Prahova, Vâlcea, Cluj, Bihor, Suceava. În ceea ce privește

gradul de confort și calitatea serviciilor, cca 76% se înscriu în categoria de două stele și 20% la o stea.

În momentul de față, județul deține suficiente spații de cazare la nivelul hotelurilor și vilelor, dar sunt reduse unitățile din zona montană și colinară înaltă, Defileul Dunării, respectiv cabanele turistice, hanurile, popasurile, campingurile, pensiunile turistice rurale, fapt ce demonstrează că resursele turistice din zona montană și submontană au un grad de valorificare economică mai redusă în raport cu potențialul turistic existent.

Din punct de vedere al tipurilor de unități existente, se constată următoarea evoluție pentru anul 2000 și 2006 care atestă care sunt tipurile de unități de cazare care au rămas aproape neschimbate în această perioadă și care au cunoscut o creștere din punct de vedere numeric. Din comparația dintre situația existentă pentru anul 2000 și 2006 se constată că în 2000 nu era nici un hostel, iar în 2006 sunt două unități. Același lucru se constată și pentru hanuri și moteluri, însă a scăzut numărul taberelor de elevi și preșcolari de la 11 în 2000 la 7 în 2006. Cea mai spectaculoasă creștere se observă la pensiunile rurale, 28 de unități, față de 2, câte erau în 2000, numărul pensiunilor rurale la nivelul județului este foarte mic în comparație cu alte județe din țară: Brașov, Suceava, Cluj, Bihor, Sibiu, Neamț, Alba, Maramureș.

2.3.6.2. Structuri turistice de primire care includ toate posibilitățile de cazare prezente pe teritoriul județului.

În ultimii ani aceste structuri de turism au suportat multe schimbări din punct de vedere al unităților și al locurilor de cazare, fapt confirmat prin tabelele următoare:

Rețeaua unităților de cazare turistică

Tabel nr. 12.

- NUMĂR -

	2000	2002	2003	2004	2005	2006
UNITĂȚI TURISTICE - TOTAL -	78	74	78	95	102	115
din care:						
Hoteluri	17	14	15	14	16	18
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	1	2	2
Hosteluri	-	-	-	-	2	2
Hanuri și moteluri	5	5	6	7	7	7
> moteluri	4	5	5	6	6	6
> hanuri	1	-	1	1	1	1
Vile turistice	16	10	12	14	13	15
Cabane turistice	13	9	8	9	7	8
Pensiuni urbane	7	12	14	21	24	28
Pensiuni rurale	2	3	4	10	16	20
Pensiuni agroturistice	2	4	5	4	-	-
Campinguri	-	1	1	1	1	1
Popasuri turistice	2	3	3	4	4	4
Bungalouri	1	1	1	2	2	2
Tabere de elevi și preșcolari	11	10	7	7	7	7
Căsuțe turistice	2	2	2	1	1	1

Sursa: Direcția Județeană de Statistică jud. Caraș-Severin, Reșița

Capacitatea de cazare turistică

Tabel nr. 13.

- LOCURI -

	2000	2002	2003	2004	2005	2006
LOCURI - TOTAL -	8596	6789	6583	7000	7113	7478
din care:						
Hoteluri	5621	4384	4469	4465	4496	4676
Hoteluri pentru tineret	-	-	-	30	62	62
Hosteluri	-	-	-	-	78	78
Hanuri și moteluri	221	239	257	358	292	271
> moteluri	205	239	239	340	274	253
> hanuri	16	-	18	18	18	18
Vile turistice	949	135	197	279	241	277
Cabane turistice	750	539	482	560	563	576
Pensiuni urbane	82	130	211	294	375	451
Pensiuni rurale	30	36	58	117	204	297
Pensiuni agroturistice	22	45	54	44	-	-
Campinguri	-	132	132	132	132	132
Popasuri turistice	74	130	130	150	150	150
Bungalouri	12	8	8	30	30	30
Tabere de elevi și preșcolari	1165	981	555	531	480	468
Căsuțe turistice	30	30	30	10	10	10

Sursa: Direcția Județeană de Statistică jud. Caraș-Severin, Reșița

Oferta de cazare turistică

Tabel nr. 14.

	Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare turistică		Locuri existente		Locuri - zile	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Total România	4710	4694	287159	283701	5649904	57137649
Din care hoteluri	1066	1081	167771	168857	3777022	38479457
Regiunea Vest	409	389	21423	20447	5523811	5643851
Din care hoteluri	97	101	12037	12398	3634884	3775672
Județul Caraș-Severin	115	118	7478	7015	1795660	1719929
Din care hoteluri	18	17	4676	4380	1175410	1133951

Sursa: Turismul României. Breviar Statistic. A.N.S., București, 2008, p. 79, Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, Reșița.

2.3.6.3. Structurile de tratament.

Sunt concentrate în stațiunea Băile Herculane de interes național și internațional, la care se mai adaugă stațiunile montane pentru sporturi de iarnă: Semenic, Crivaia și Muntele Mic, pentru sporturi nautice Trei Ape, Secu, Crivaia. Bazele și punctele de tratament sunt situate în pavilioane balneare, baze hoteliere de tratament, complexe ale sindicatelor, policlinică balneară, instalații de tratament în vile turistice, ștranduri pentru cură externă în aer liber. Se constată același fenomen care se perpetuează de câțiva ani buni:

- deteriorarea bazei vechi de cazare Hotelurile Decebal și Traian, unele pavilioane din Piața Hercules, Baia Neptun – unități reprezentative pentru arhitectura de vilegiatură (sec. al XVIII – XIX - lea), cândva fala stațiunii Băile Herculane, unități ce aparțin Societății cu capital privat „Argirom” S.A.. Toți factorii de decizie de la nivel județean și acționarii la această societate trebuie să se mobilizeze și să găsească soluții viabile și repede aplicate, pentru a mai putea salva acest valoros ansamblu de arhitectură cuprins în Lista monumentelor istorice din județul Caraș-Severin.

Modernizări semnificative s-au realizat în ultimii cinci ani la unele unități de cazare de tip hotel private, din stațiunea Băile Herculane, dar cea mai mare parte a bazei de cazare a rămas la nivelul anilor 70 și 80 iar multe echipamente de tratament s-au

deteriorat în timp.

2.3.6.4. Structurile de primire în Vârșeț.

Structura capacității de cazare pe tipuri de unități se prezintă în Tabelul nr. 15.:

	Număr de paturi
Hotel Srbija***	156
Villa Breg*****	96
Motel Vetrenjaca	51
Hotel JAT	22
Crucea Roșie	87
	96
Total	808

Vârșețul și-a mărit capacitatea de cazare înaintea Campionatului european de baschet, totalizând 808 locuri: hotelurile dețin 21%, vilele 12%, motelurile 3%, dependințele 10%, Crucea Roșie 12% și cele mai multe locuri le dețin pensiunile private – 36%.

Referitor la gradul de confort, Vârșețul are o unitate Vila Berg de 5 stele și hotelul Srbija de 3 stele, unități care au o ofertă diversificată și pentru turismul de afaceri, congrese, mari evenimente culturale și sportive.

Capacitatea de cazare a zonei Vârșeț reprezintă 10,8% din capacitatea totală de cazare a județului Caraș-Severin, iar împreună totalizează 8295 de locuri de cazare.

2.3.6.5. Structurile de agrement

Sunt foarte importante deoarece oferă condiții de petrecere a timpului liber. În stațiunile turistice cunoscute, posibilitățile de recreere și divertisment se rezumă la prezența caselor de cultură, a bibliotecilor, a sălilor de cinema și expoziții, a săli de bowling, cluburi, discoteci, jocuri mecanice, ștranduri termale (Băile Herculane).

La aceasta se mai adaugă domeniul schiabil amenajat din stațiunile Semenice și Muntele Mic; cu posibilitățile de drumeție în zona montană, apoi echipamente de agrement învechite în zonele unde se practică sporturi nautice: Secu (debarcader distrus), Trei Ape, parțial la Văliug. Se impune amenajarea pentru sporturi nautice a malurilor Dunării, a lacurilor de acumulare Poiana Mărului, Rusca Teregova, Tăria Mare,

Golumbul, Medreșul, Lacul Mare de la Dognecea, Vârtoapa de la Ocna de Fier etc.

În schimb, este foarte redus numărul de terenuri de sport în aer liber, terenurile pentru echitație, sălile de biliard și jocuri de societate, grădinile de vară cu spectacole diversificate, cluburile pentru persoanele de vârstă a treia, parcurile speciale de joacă pentru copii. În general, se poate aprecia că structurile de agrement sunt modeste din punct de vedere al instalațiilor și echipamentelor din dotare și se află concentrate cu precădere în municipiile și orașele județului, în stațiunea balneară Herculane și la Crivaia.

2.3.6.6. Posibilități de cazare în satele de cehi din județul Caraș-Severin

Tabel nr. 16.

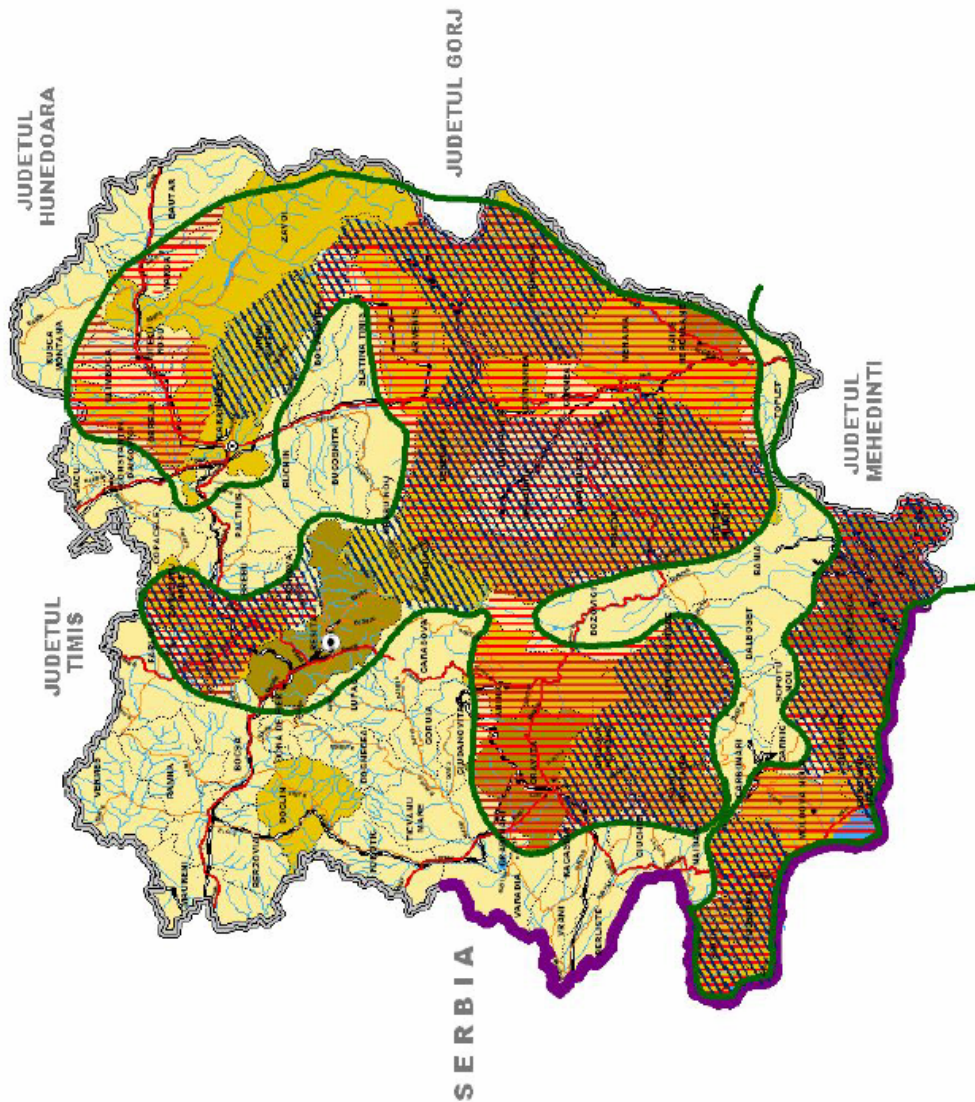
Ravensca				
Cazarea în acest sat o oferă:				
FAMILIA	Nr. de casă	Locuri de dormit	masă	duș
Petr Pražák	55	11	da	da
Veverka Václav	32	5	da	da
Kotva Václav	29	5	da	da
Franta Mojžíš	33	11	da	da
Jány Pěnkava	27	4	da	nu
Špiclovi	62	4	da	nu
Anežka Pražáková	49	4	da	da
Marie Pražáková	50	7	da	da
Informații despre cazare vă poate oferi Petr Pražák, tel.: +40 255 540 011 sau Venca Pražák, tel.: +420 776 870 626.				
Gârníc				
Cazarea în acest sat o oferă:				
FAMILIA	Nr. de casă	Locuri de dormit	masă	duș
Pieček Václav	13	6	da	da
Pieček Věna	4	10	da	da
Josef Pieček	19	5	da	da
Merhaut Josef	38	6	da	da
Boudová Marie	91	10	da	da
František Kuska	18	8	da	da
Václav Nedvěd	134	4	da	da
Josef „Zelí” Mašek	112	4	da	da
Karbanová Marie	179	4	da	da
Maštalíř Josef	175	4	da	da
Nedvěd Venca	137	3	da	da
Pancová Anna	47A	5	da	da
Firma Winding		4	nu	da
Informații despre cazare vă poate oferi Petr Pražák, Josef Merhaut, tel.: +40 731 926 378 (mobil, SMS), +40 355 540 084 (fix).				
Bigăr				

Cazarea în acest sat o oferă:				
FAMILIA	Nr. de casă	Locuri de dormit	masă	duș
Pelnář Jožka	46	4	da	nu
Mareš Terezia	126	3	da	nu
Lyssá Barbora	96	3	da	da
Vochoť Cecílie	112	5	da	nu
Řehák Gábina	91	3	da	da
Lyssá Aloisie	18	2	da	da
Sfânta Elena				
Cazarea în acest sat o oferă:				
FAMILIA	Nr. de casă	Locuri de dormit	masă	duș
Salaba Francisc	120	4	da	da
Fam. Rotov	81	5	da	da
Fam. Pekov	35	4	da	da
Fam. Tábor	208	2	da	da
Fam. Karbul	88	3	da	da
Fam. Pekov	1	2	da	da
- cu posibilități de pescuit				
Štepnička F.	37	2	da	da
Tábora Štěpán	15	2	da	da
Fam. Tismonárova	36	5	da	da
Mocek Václav	70	2	da	da
Peková Kateřina	119	2	da	da
Fam. Růžička	189	3	da	da
Mlezivová Kateřina	78	4	da	da
Fam. Háhn	6	3	da	da
Karbula Štěpán	174	2	da	nu
Eliáš Inka	187	2	da	da
Kučera Josef	4	2	da	da
Tábora Venca	123	2	da	da
Lavrinová Anna	209	5	da	da
Černá Mariánka	203	2	da	da

Černík Alois	153	4	da	da
Kuna Alojz	28	2	da	da
Kopřiva Štěpán	193	3	da	da
Salaba Lojza	118	3	da	da
Fam. Klepáček	147	2	da	da
Hrůza Petr	156	2	da	da
Fam. Hrkal	167	2	da	da
Hrůza Lojza	7	4	da	da
Pek Josef, tâmplar	85	3	da	da
Șumița				
Cazarea în acest sat o oferă:				
FAMILIA	Nr. de casă	Locuri de dormit	masă	duș
Draxel F.	54	2	da	nu
Veverka Johan	62	2	da	nu
Veverka Peter	53	2	da	nu

Sursa: www.banat.cz

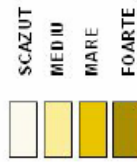
PATN - SECTIUNEA a VI-a - ZONE TURISTICE



JUDETUL CARAS - SEVERIN ZONE CU RESURSE TURISTICE. RELATIA CU INFRASTRUCTURA SPECIFIC TURISTICA SI TEHNICA

LEGENDA:

CONCENTRAREA IN TERITORIU A RESURSELOR
TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE



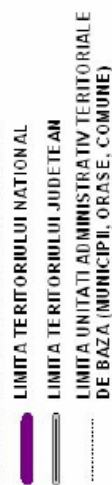
ZONE DE CONCENTRARE A RESURSELOR
TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE CU
PROBLEME ALE INFRASTRUCTURII
SPECIFIC TURISTICE



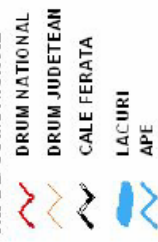
ZONE DE CONCENTRARE A RESURSELOR
TURISTICE NATURALE SI ANTROPICE CU
PROBLEME ALE INFRASTRUCTURII TEHNICE



LIMITE ADMINISTRATIV TERITORIALE



CAI DE COMUNICATIE



LOCALITATI



2.3.6.7. Evaluarea resurselor turistice pe comune.

Nr. crt.	Unitatea administrativ teritorială	Resurse naturale	Resurse antropice	Punctaj total resurse turistice	Infrastructură specific turistică	Infrastructură tehnică	Punctaj total infrastructură
1.	MUNICIPIUL REȘIȚA	16,00	18,00	34,00	1,48	19,00	20,48
2.	MUNICIPIUL CARANSEBEȘ	8,50	9,00	17,50	0,22	29,00	29,22
3.	ORAȘ ANINA	14,00	6,00	20,00	0,01	19,00	19,01
4.	ORAȘ BĂILE HERCULANE	25,00	15,00	40,00	6,55	17,50	24,05
5.	ORAȘ BOCȘA	8,00	0,00	8,00	0,01	19,00	19,01
6.	ORAȘ MOLDOVA NOUĂ	13,50	4,00	17,50	0,00	12,50	12,50
7.	ORAȘ ORAVIȚA	13,50	14,00	27,50	0,02	15,00	15,02
8.	ORAȘ OȚELU ROȘU	7,00	0,00	7,00	0,00	19,00	19,00
9.	ARMENIȘ	7,50	8,00	15,50	0,00	15,00	15,00
10.	BĂNIA	7,00	1,00	8,00	0,00	5,00	5,00
11.	BĂUȚAR	9,00	0,00	9,00	0,00	10,00	10,00
12.	BERLIȘTE	6,50	0,00	6,50	0,00	5,00	5,00
13.	BERZASCA	14,50	13,00	27,50	0,00	7,50	7,50
14.	BERZOVIA	7,50	0,00	7,50	0,00	10,00	10,00
15.	BOLVAȘNIȚA	7,50	0,00	7,50	0,00	5,00	5,00
16.	BOZOVICI	14,00	0,00	14,00	0,00	12,50	12,50
17.	BREBU	9,50	0,00	9,50	0,00	10,00	10,00
18.	BREBU NOU	13,50	0,00	13,50	0,09	7,50	7,59
19.	BUCHIN	7,00	0,00	7,00	0,00	12,50	12,50
20.	BUCOȘNIȚA	9,50	0,00	9,50	0,00	10,00	10,00
21.	CARAȘOVA	14,00	0,00	14,00	0,00	7,50	7,50
22.	CĂRBUNARI	12,50	0,00	12,50	0,00	7,50	7,50
23.	CICLOVA ROMÂNĂ	14,50	7,00	21,50	0,00	7,50	7,50
24.	CIUCHICI	6,50	0,00	6,50	0,00	7,50	7,50
25.	CIUDANOVIȚA	7,50	0,00	7,50	0,00	10,00	10,00
26.	CONSTANTIN DAICOVICIU	7,00	0,00	7,00	0,00	15,00	15,00
27.	COPĂCELE	7,00	0,00	7,00	0,00	5,00	5,00
28.	CORNEA	10,00	0,00	10,00	0,00	17,50	17,50
29.	CORNEREVA	15,00	0,00	15,00	0,00	2,50	2,50
30.	CORONINI	14,50	6,00	20,50	0,00	7,50	7,50
31.	DALBOȘEȚ	7,50	0,00	7,50	0,00	5,00	5,00
32.	DOCLIN	9,50	7,00	16,50	0,00	7,50	7,50
33.	DOGNECEA	8,00	0,00	8,00	0,00	2,50	2,50
34.	DOMAȘNEA	7,50	8,00	15,50	0,00	17,50	17,50
35.	EFTIMIE MURGU	13,50	6,00	19,50	0,00	5,00	5,00
36.	EZERIȘ	12,00	8,00	20,00	0,00	10,00	10,00
37.	FÂRLIUG	7,00	0,00	7,00	0,00	7,50	7,50
38.	FOROTIC	8,00	0,00	8,00	0,00	10,00	10,00
39.	GÂRNIC	12,00	0,00	12,00	0,00	10,00	10,00
40.	GLIMBOCA	7,50	0,00	7,50	0,00	19,00	19,00
41.	GORUIA	14,00	0,00	14,00	0,00	10,00	10,00
42.	GRĂDINARI	8,00	0,00	8,00	0,00	10,00	10,00

43.	IABLANITA	10,50	16,00	26,50	0,00	10,00	10,00
44.	LĂPUȘNICEL	9,50	0,00	9,50	0,00	7,50	7,50
45.	LĂPUSNICU MARE	15,00	0,00	15,00	0,00	2,50	2,50
46.	LUNCAVIȚA	8,00	0,00	8,00	0,00	7,50	7,50
47.	LUPAC	7,50	0,00	7,50	0,00	7,50	7,50
48.	MARGA	7,00	0,00	7,00	0,00	14,00	14,00
49.	MĂURENI	6,00	0,00	6,00	0,00	10,00	10,00
50.	MEHADIA	14,50	5,00	19,50	0,06	20,00	20,06
51.	MEHADICA	8,00	1,00	9,00	0,00	10,00	10,00
52.	NAIDĂȘ	9,50	0,00	9,50	0,00	7,50	7,50
53.	OBREJA	7,00	8,00	15,00	0,00	14,00	14,00
54.	OCNA DE FIER	7,00	1,00	8,00	0,00	5,00	5,00
55.	PĂLTINIȘ	10,00	0,00	10,00	0,00	15,00	15,00
56.	POJEJENA	14,50	6,00	20,50	0,04	5,00	5,04
57.	PRIGOR	14,00	8,00	22,00	0,00	7,50	7,50
58.	RAMNA	8,50	0,00	8,50	0,00	5,00	5,00
59.	RĂCĂSDIA	6,50	0,00	6,50	0,00	10,00	10,00
60.	RUSCA MONTANĂ	10,00	0,00	10,00	0,00	5,00	5,00
61.	SACU	6,50	0,00	6,50	0,00	15,00	15,00
62.	SASCA MONTANĂ	14,50	0,00	14,50	0,02	10,00	10,02
63.	SICHEVIȚA	14,00	7,00	21,00	0,00	5,00	5,00
64.	SLATINA-TIMIS	8,50	0,00	8,50	0,00	20,00	20,00
65.	SOCOL	14,50	5,00	19,50	0,00	5,00	5,00
66.	ȘOPOTU NOU	13,00	0,00	13,00	0,00	2,50	2,50
67.	TÂRNOVA	10,50		10,50	0,00	5,00	5,00
68.	TEREGOVA	13,00	6,00	19,00	0,00	10,00	10,00
69.	TICVANIU MARE	6,50	0,00	6,50	0,00	7,50	7,50
70.	TOPLEȚ	14,00	0,00	14,00	0,00	17,50	17,50
71.	TURNU RUIENI	12,50	8,00	20,50	0,15	5,00	5,15
72.	VĂLIUG	15,50	6,00	21,50	0,69	7,50	8,19
73.	VĂRĂDIA	6,50	6,00	12,50	0,00	7,50	7,50
74.	VERMES	6,50	5,00	11,50	0,00	5,00	5,00
75.	VRANI	6,00	0,00	6,00	0,00	5,00	5,00
76.	ZĂVOI	15,00	8,00	23,00	0,10	11,50	11,60
77.	ZORLENȚU MARE	9,00	8,00	17,00	0,00	7,50	7,50

Sursa: Urban Proiect București